

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1
(อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี

ผู้วิจัย นางเรืองอุไร โกสุม **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.จำลอง นักพ่อน **ปีการศึกษา** 2545

บทคัดย่อ

การวิจัย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี (2) เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี จำนวน 91 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจากแต่ละองค์ประกอบของคณะกรรมการ ฯ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตรฐาน ประเมินค่าเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ โดยทั่วไปแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย พบว่า (1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ในระดับมาก ทุกด้าน (2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละองค์ประกอบ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ต่างกัน

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม การจัดการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์ จากท่าน อาจารย์ ดร.จำลอง นักพ่อน อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาวิจัย ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ ข้อบกพร่อง ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการเรียบเรียงแก้ไขการศึกษาวิจัย จนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ อาจารย์อภิสิทธิ์ ภาชนะวรรณ ศึกษาพิเศษ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง อาจารย์สมหมาย งามคณะ ศึกษาพิเศษ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง และ อาจารย์ประเสริฐ น้อยโสภณ อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนชุมชนวัดพายทอง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าโมก สปจ.อ่างทอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 3 ท่าน ที่กรุณาพิจารณาตรวจสอบปรับปรุงความเที่ยงตรงเนื้อหาแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ประพันธ์ วงษ์สุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองสองห้อง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้วิจัย และผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ได้กรุณาให้การสนับสนุน ร่วมมือให้ข้อมูลที่มีคุณค่า ตลอดจน อำนวยความสะดวก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัย

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ฉัตรชัย ทานะมัย ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการศึกษาวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ญาติ พี่ ๆ น้อง ๆ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานทุกท่าน และเจ้าสืบบุญคุณ โสุม เด็กหญิงศศิกันต์ โสุม ที่ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ แก่ผู้วิจัยตลอดมา

หากการศึกษาวิจัยนี้ มีคุณค่า เกิดประโยชน์แก่วงการศึกษา ผู้วิจัยขอขอบคุณความดีนี้ เป็นการขอบพระคุณ บิดา มารดา ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ตลอดจน ผู้มีส่วนสนับสนุนเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย

เรืองอุไร โสุม

มิถุนายน 2546

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นความจำเป็นสำหรับมนุษย์ ทุกคน ทุกสังคม สังคมไทยมีความผูกพันกับการศึกษามาช้านานจนไม่สามารถแยกจากกันได้ และนับวันจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาช่วยพัฒนาเยาวชน คนไทยในทุกสังคม ทุกชุมชนให้เจริญก้าวหน้า เป็นคนเก่ง คิดดี ทำงานได้ดี มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเหมาะสมกับสถานการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลง กระแสสังคมยุคใหม่ ที่ต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต และการพัฒนาประเทศ (การปฏิรูปการศึกษา พ.ร.บ. 2542 เมษายน 2544: 6)

จากความสำคัญของการศึกษา ดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2540 มาตรา 42 กำหนดให้การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรเอกชน และใน มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มี กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ และกำหนดนโยบายในแผนการศึกษาแห่งชาติ จากดังกล่าว มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสสังคม กระแสเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 ว่าด้วย การจัดการศึกษายึดหลักสำคัญ 3 ประการ คือ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้มีการพัฒนาสาระกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542: 6) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดโครงสร้างของระบบการบริหารการศึกษา เน้นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้ปกครอง เปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา จาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สู่ นโยบายปรัชญาปฏิรูป ทั้ง 5 ประการ คือ ปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกันทั้งระบบ ปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษา ปฏิรูปครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และ ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาบังเกิดความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยประการซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ สี่ปัจจัย และหนึ่งในสี่ปัจจัย คือ 1) การมีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มบุคคล และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม (ปฏิรูปการศึกษา ตาม พ.ร.บ.แห่งชาติ 2542 : 7)

จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาโดยให้สังคม ประชาชน กลุ่มบุคคล บุคคล และสถาบันต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจังและมากขึ้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 34, 35 และ 40 ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา โดย ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนครู และ ผู้บริหารสถานศึกษา ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542: 45)

การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง โดยการให้ความสำคัญให้ความสำคัญสนใจเอาใจใส่ร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนการบริหารงานของสถานศึกษา ตลอดจนการกำกับติดตาม นโยบายการบริหารงานของสถานศึกษาในการจัดการศึกษา เป็นการกระจายอำนาจการควบคุม จาก ส่วนกลางไปยังชุมชน และโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการได้มีอำนาจตัดสินใจ และ ควบคุม สิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน การที่ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในระดับโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการ บริหารจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน และทำให้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนนั้นเป็นที่ ยอมรับมากขึ้น (Assessment of School Based Management 1996 อ้างใน อุทัย บุญประเสริฐ 2543: 14) และระบบบริหารจัดการโรงเรียนที่มีคุณภาพทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีความ รับผิดชอบ ทำงานเป็นทีมในรูปของคณะกรรมการ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ให้ประสบผลสำเร็จได้ (สุภรณ์ สุภาพงศ์ 2543: 2)

การจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม เป็นส่วนน้อย เพียงผิวเผิน ในเรื่องของการให้ความร่วมมือ สนับสนุนตามความต้องการของสถานศึกษา และใน เรื่องของการบริจาคทรัพย์สินเพื่อการศึกษาเท่านั้น ปัจจุบัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือสรรหาทรัพยากรเพื่อการ ศึกษาสนับสนุน กำหนดนโยบาย กำกับติดตาม ตรวจสอบ และร่วมหาแนวทางในการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา ในท้องถิ่นของตนเองได้มากขึ้น นับเป็นการมีส่วนร่วมของสังคม และประชาชน อย่างแท้จริง

อนึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542กำหนดให้มีการกระจายอำนาจ จัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่ และสถานศึกษา เพื่อให้เป็นหน่วยงานปฏิบัติโดยตรง อำเภอหนองแขง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 ของจังหวัดสระบุรี เป็นอำเภอขนาดเล็กมีสถานศึกษา ในสังกัดเพียง 13 แห่ง ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา ดำเนินการคัดเลือก

แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และดำเนินการจัดอบรม ประชุม สัมมนา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ความรู้และซักซ้อมความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัย ซึ่งปฏิบัติงาน มีความเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา จึงมีความสนใจว่า เมื่อกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแล้วนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ตามบทบาท และหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มากน้อยเพียงใด และ มีความแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนางานดังกล่าวในสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี จำแนกตามองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม และ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 โดยได้จัดกลุ่มบทบาทและหน้าที่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 การกำหนดนโยบายและการวางแผน ประกอบด้วย

3.1.1 กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาสถานศึกษา

3.1.2 การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

3.2 การสนับสนุน ทรัพยากร ประกอบด้วย

3.2.1 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนเป็นวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัยรวมทั้งการสืบสานจรรยาบรรณประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3.2.2 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กดูแล เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ

3.3 การดำเนินการ ประกอบด้วย

3.3.1 ให้ความเห็นชอบการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่น

3.3.2 ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคน ในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพได้มาตรฐาน

3.3.3 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป

3.3.4 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงาน กับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่ง วิทยากรของ ชุมชน และ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

3.3.5 แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการ เพื่อดำเนินการตามระเบียบตามที่เห็นสมควร

3.3.6 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด ของสถานศึกษา

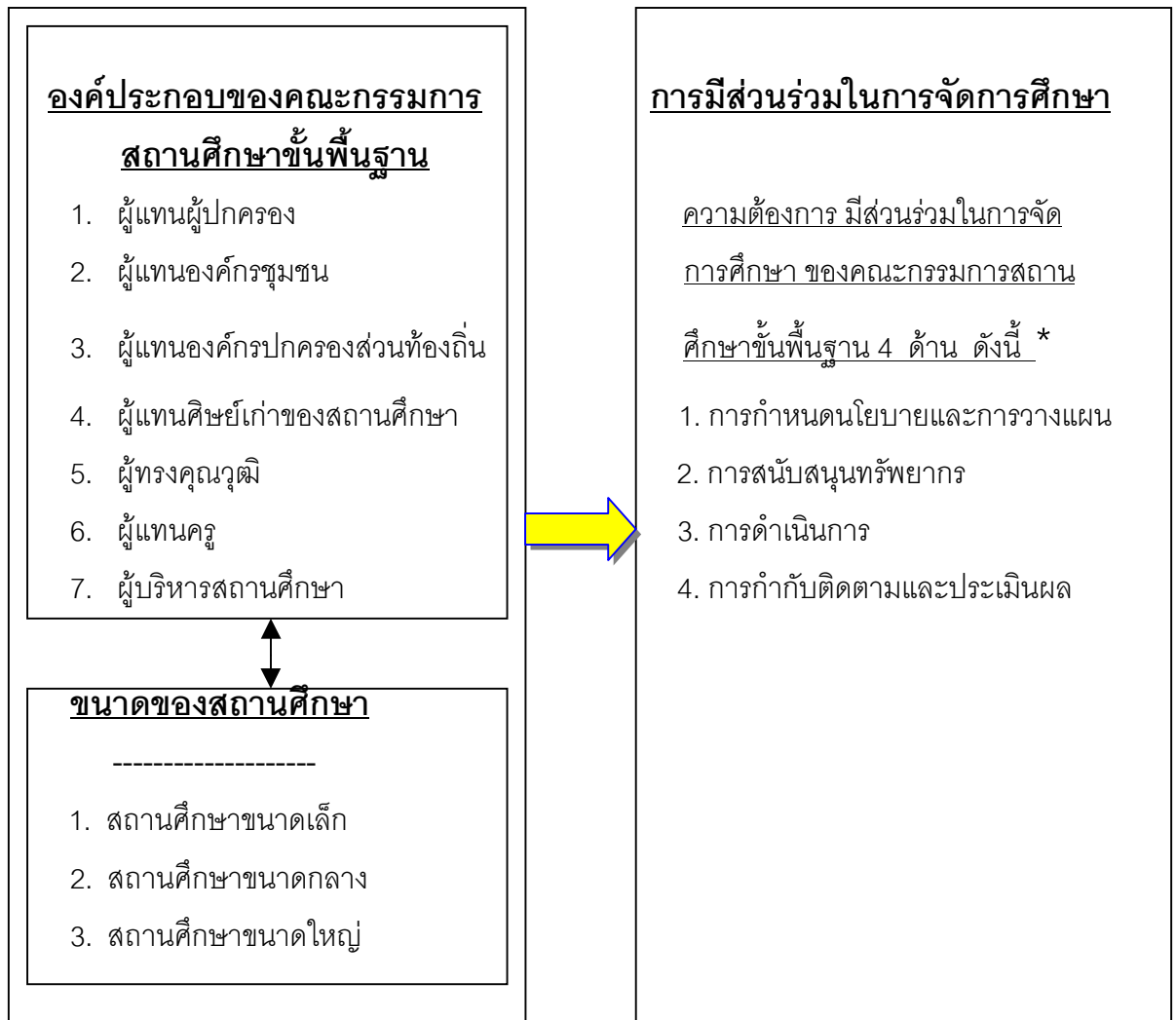
3.4 การกำกับ ติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย

3.4.1 กำกับติดตาม การดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

3.4.2 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

ต่อจากนั้นได้จัดกลุ่มทั้ง 4 ด้าน ตามบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12 ข้อ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 เพื่อนำไปศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบของคณะกรรมการฯ ในสถานศึกษา ทั้ง 3 ขนาด คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ดังแผนภูมิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

* ความต้องการในการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้จำแนกออกเป็น 12 ข้อย่อย ในชั้น
รายละเอียด

4. ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ขอบเขต การศึกษาวิจัย จำแนกได้ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 195 คน จากสถานศึกษา 13 แห่ง จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ สถานศึกษาขนาดใหญ่ และกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบโควต้า (Quota) จากทุกกลุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 91 คน

4.2 พื้นที่ที่จะศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี

4.3 ระยะเวลาที่ศึกษาวิจัย จะศึกษาวิจัยจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2545

4.4 ตัวแปรที่จะศึกษาวิจัย ตัวแปรต้น ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามทุกองค์ประกอบ และจำแนก ตามขนาดของสถานศึกษา ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามบทบาทและหน้าที่ 4 ด้าน คือ

4.4.1 การกำหนดนโยบายและการวางแผน

4.4.2 การสนับสนุน ทรัพยากร

4.4.3 การดำเนินการ

4.4.4 การกำกับ ติดตาม และประเมินผล

4.5 ระดับความต้องการมีส่วนร่วม 4 ระดับ ดังนี้

(1) ร่วมรับรู้ (2) ร่วมปฏิบัติ (3) ร่วมวางแผน (4) ร่วมตัดสินใจ

5. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12 ข้อ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านคือ (1) การกำหนดนโยบายและการวางแผน (2) การสนับสนุน ทรัพยากร (3) การดำเนินการ (4) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล

การกำหนดนโยบายและการวางแผน หมายถึง การกำหนดนโยบาย และ แผนพัฒนา
ของสถานศึกษา รวมถึงการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

การสนับสนุนทรัพยากร หมายถึง การส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร วิทยากรบุคคล
ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน การเสริมสร้างความ
สัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้
สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนการ
แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือ คณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการตาม ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

การดำเนินการ หมายถึง การให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้อง
กับความต้องการของท้องถิ่น การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน การส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กดูแลเด็กพิการ
เด็กด้อยโอกาส และ เด็กมีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ การเสนอ
แนวทาง และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหาร
งานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา การสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรม
ของท้องถิ่นและของประเทศชาติ ตลอดจนการปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงาน
ต้นสังกัดของสถานศึกษา

การกำกับ ติดตามและประเมินผล หมายถึง การกำกับ ติดตามการดำเนินงาน ตาม
แผนของสถานศึกษา ตลอดจนการให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของ
สถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายถึง ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม
ในกิจการของสถานศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนด
ระดับ ของความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 4 ระดับ (1) ร่วมรับรู้ (2) ร่วมปฏิบัติ
(3) ร่วมวางแผน และ (4) ร่วมตัดสินใจ

ร่วมรับรู้ หมายถึง การมีส่วนร่วมรับรู้ รับทราบการดำเนินการของสถานศึกษา
(ต้องการมีส่วนร่วมในระดับน้อย)

ร่วมปฏิบัติ หมายถึง การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของสถานศึกษาตามที่สถานศึกษา
กำหนด (ต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง)

ร่วมวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และ
เสนอแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา (ต้องการมี
ส่วนร่วมในระดับมาก)

ร่วมตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การร่วมวางแผนการดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วม (ต้องการมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด)

องค์ประกอบ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกแต่งตั้ง ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี

ผู้แทนผู้ปกครอง หมายถึง ผู้แทนของผู้ที่มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองนักเรียน ตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา

ผู้แทนองค์กรชุมชน หมายถึง ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิองค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปแบบอื่นใดที่ดำเนินการ เพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการ ของสถานศึกษา

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ผู้แทนของเทศบาล ผู้แทนขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้แทนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการ ตลอดจนผู้ปกครองท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา หมายถึง ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือ บุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษา

ผู้แทนครู หมายถึง ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอน และ ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือ ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และ ผู้บริหารสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การจำแนกสถานศึกษาตามจำนวนนักเรียน ซึ่ง
จำแนกได้ 3 ขนาด ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังนี้

- (1) สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 120 คนลงมา
- (2) สถานศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 121 - 300 คน
- (3) สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ตาม
บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาที่1(อำเภอหนองแสง)
จังหวัดสระบุรี

6.2 เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษา และ
เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ

6.3 เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขแนวปฏิบัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เป็น
ข้อจำกัดต่อการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความเหมาะสม และ
ชัดเจนยิ่งขึ้น

6.4 เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริม
การมีส่วนร่วมของประชาชน และสังคมในโอกาสต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง " การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี " ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาความรู้มาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามลำดับ ดังนี้

- 1.) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
  - 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
  - 1.2 ลักษณะ หรือ รูปแบบของการมีส่วนร่วม
  - 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
  - 1.4 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
- 2.) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3.) การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 3.1 ความหมายของการบริหาร
  - 3.2 กระบวนการบริหาร
  - 3.3 ภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.) เขตพื้นที่การศึกษา
- 5.) นโยบายที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 6.) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นคำที่ใช้กันมากในระบบราชการทั้งในวงการบริหารและในวงการศึกษา ปัจจุบัน โดยเริ่มนำมาใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529) แต่ยังไม่แพร่หลาย จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ ฉบับที่ 8 เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ปรับเปลี่ยนวิธีพัฒนาเป็นการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวมมีกระบวนการที่เชื่อมโยงมิติต่างๆของการพัฒนา เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนานับ

เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ทำให้ประชาชน องค์กร ภาคประชาชนต่าง ๆ ตื่นตัวและเข้ามา มีบทบาท มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และ จากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ชี้แนะการปฏิรูปภาคสังคมอย่างกว้างขวาง ทั้งการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ และการปฏิรูปการศึกษา ให้มีการกระจายอำนาจที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม หรือการเพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดบริการเพื่อประชาชนในท้องถิ่น เพิ่มมากขึ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน เป็นยุทธวิธีที่สำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาคน และส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า " การมีส่วนร่วม " (Participation) ไว้มากมายแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายอย่างถูกต้องตรงกัน จึงควรทราบถึงความหมาย ของการมีส่วนร่วม ดังนี้

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมของสหประชาชาติ (United nations Research Institute for Social Development อ้างถึงใน ธีรวงศ์ คงทอง 2542 : 27) หรือ ในชื่อย่อ UNRISD ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาว่า คือ การเข้ามาช่วยอย่าง กระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนด นโยบายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในการปฏิบัติตามแผน หรือ โครงการต่าง ๆ โดยสมัครใจ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528 : 5) อ้างถึงใน สังพร ศรีเมือง (2543 : 10) ได้ นิยามความหมายของการมีส่วนร่วม ว่า เป็นการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความพยายามหรือใช้ ทรัพยากรในส่วนของตนต่อกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1.) มีประชาชนเข้าเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา
- 2.) ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ และความสามารถ แรงงาน ทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงิน และวัสดุในกิจกรรมการพัฒนา พัฒนา สุขจ้าง และคณะ อ้างถึงใน อาภาพรธณ สุสันหนก (2544 : 10) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม ไว้ว่า เป็นความสำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จของการพัฒนา ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วม ตามกระบวนการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมในการปฏิบัติ

อรอนพ พงษ์สวาท (2530 : 98) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเริ่มตั้งแต่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน จนถึงการลงทุนปฏิบัติตามแผน และ ประเมินผล ซึ่งจะต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อระบุปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของ

ปัญหา ตลอดจนวิธีปฏิบัติที่เห็นว่าเป็นไปได้

ประยูร ศรีประสาธน์ และคณะ อ้างถึงใน อาภาพรธณ สุสันหกนก (2544 : 11) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดและบริหารการศึกษา หมายถึง การเปิดโอกาสหรือการจัดให้ประชาชนได้เข้าร่วมเป็นกรรมการของหน่วยงาน หรือเข้าร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงาน หรือเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดและบริหารการศึกษา ในระดับกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด อำเภอ และ สถานศึกษา

อรุณ รักธรรม (2540 : 270) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนกรดำเนินงานในด้านกรกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน หรือ เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งขององค์การ

เออร์วิน(Ervin ,1976 : 138) อ้างถึงใน อาภาพรธณ สุสันหกนก (2544 : 9) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน โดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมใช้จิตสำนึก ความรู้สึกนึกคิด

อาร์นสไตน์ (Arnstein , 1969 :219 อ้างถึงใน อรุณ รักธรรม (2536 : 270) อาร์นสไตน์ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ว่า การมีส่วนร่วมที่มี " คุณภาพ " นั้น ผู้เข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องมีอำนาจและการควบคุมอย่างแท้จริง ในอันที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้บังเกิดผลขึ้นมา มิใช่เพียงแต่เข้าไปมีส่วนร่วมเฉย ๆ

จากแนวคิดเกี่ยวกับ ความหมายของการมีส่วนร่วม ของนักวิชาการ ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล เข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน หรือดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงาน หรือหมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการที่ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้าไปดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่อง ของหน่วยงาน โดยเริ่มตั้งแต่กำหนดปัญหา วางแผน ดำเนินการ จัดสรรพยากร ตลอดจนการประเมินผล

1.2 ลักษณะ และรูปแบบการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537 : 188) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1.) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive Organization) เช่น การรวมกลุ่มของเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ

2.) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางสังคม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (representative Organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือชุมชน กรรมการหมู่บ้าน

3.) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนประชาชน (Non representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2524 : 14) อ้างถึงใน สังพร ศรีเมือง (2543 : 11) ได้แยกขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1.) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา
- 2.) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม
- 3.) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
- 4.) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

เอกชัย กี่สุขพันธ์ อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544 : 11) ได้เสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การปรึกษาหารือ (Consultive Management) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปแบบ คณะกรรมการ (committee) รูปแบบนี้เป็นภาระกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. กลุ่มคุณภาพ (QC Circles) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานในรูปแบบของกลุ่ม 8 - 10 คนที่อยู่หน่วยงานเดียวกันมีโอกาสทำงานร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. ระบบข้อเสนอแนะ (Suggestion System) เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมรูปแบบหนึ่ง โดยมีลักษณะที่แตกต่างจากข้อเสนอแนะที่มักพบเห็นทั่วไป มีลักษณะเป็นผู้รับความคิดเห็นหรือเป็นกล่องรับความคิดเห็น มีแบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติงานกรอก มีคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะ และประเมินข้อเสนอแนะจากแบบฟอร์มต่างๆ

4. ระบบที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ (Employee Ownership Plan) รูปแบบนี้ พบมากในการบริหารกิจการของบริษัท หน่วยงานเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจ โดยส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีส่วนเป็นเจ้าของ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537 : 211) ได้ศึกษา พระราชบัญญัติ และระเบียบบริหารของสถาบันการศึกษาต่างๆ ในส่วนที่ใช้เอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาที่ภาครัฐจัดดำเนินการ ปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษามีอยู่ในลักษณะ

เดี่ยว คือในรูปของ " คณะกรรมการ " การเข้าร่วมในคณะกรรมการก็จะเป็นในลักษณะของ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ข้าราชการในหน่วยงานอื่น ข้าราชการที่เกษียณแล้ว หรือ ประชาชนทั่วไป

โคเฮน และอัปฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff 1980 : 219 - 222) อ้างถึงใน ประสาน ท้าข้าม ได้แบ่งขั้นตอน หรือ ชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

- 1.) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติ
- 2.) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานความร่วมมือ
- 3.) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefits) เกิดขึ้นจากการพัฒนาไปเป็น ผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
- 4.) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 14) ได้นำเสนอการจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมไว้ 11 ลักษณะ โดยมีแนวความคิดในการมีส่วนร่วมที่อยู่นอกเหนือจากกรอบแนวคิดของ ดุสเซลดอร์ฟ และแนวคิด บัญชร แก้วส่อง อีกประการหนึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วมที่จำแนกตาม ประเภทของกิจกรรมที่เข้าร่วม ดังนั้น จึงใช้เกณฑ์ในการแบ่ง 11 เกณฑ์ โดย 2 เกณฑ์แรก เป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากเกณฑ์ของ ดุสเซลดอร์ฟ ส่วน 9 เกณฑ์หลัง เป็นแนวคิดที่ ดุสเซลดอร์ฟ เสนอไว้ ดังนี้

1. การจำแนกตามกิจกรรมที่เข้าร่วม
2. การจำแนกตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วม
3. การจำแนกตามระดับความสมัครใจ
4. การจำแนกตามวิธีของการมีส่วนร่วม
5. การจำแนกตามความเข้มของการมีส่วนร่วม
6. การจำแนกตามความถี่ของการมีส่วนร่วม
7. การจำแนกตามระดับของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม
8. การจำแนกตามพิสัยของกิจกรรม
9. การจำแนกตามระดับองค์การ
10. การจำแนกตามประเภทของผู้เข้าร่วม
11. การจำแนกตามลักษณะของการวางแผน

กรมการพัฒนาชุมชน (2529 : 16 อ้างถึงใน อภาพรรณ สุสันหกนก 2544 : 12) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน 17 ลักษณะ คือมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม

1. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน
2. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร
3. มีส่วนร่วมในการออกความเห็นและให้ข้อเสนอแนะ
4. มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
5. มีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีในการแก้ปัญหา
6. มีส่วนร่วมในการวางแผน
7. มีส่วนร่วมในการประชุม
8. มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
9. มีส่วนร่วมในการสนับสนุน หรือคัดค้านปัญหา
10. มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ หรือบริหารงาน
11. มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก
12. มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์
13. มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามกิจกรรมที่วางไว้
14. มีส่วนร่วมในการลงทุนหรือบริจาคเงิน / ทรัพย์สิน
15. มีส่วนร่วมในการออกแรง หรือสละแรงงาน
16. มีส่วนร่วมในการออกวัสดุ อุปกรณ์
17. มีส่วนร่วมในการดูแล รักษา ติดตาม หรือประเมินผล

ลักษณะ หรือรูปแบบการมีส่วนร่วมจากแนวคิดของนักวิชาการ ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกได้หลายลักษณะ หรือหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ ในการแบ่งว่าจะใช้เกณฑ์ใด จากลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าวมา พอประมวลได้ว่าลักษณะของการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

การร่วมรับรู้ เป็นการมีส่วนร่วมรับรู้ รับทราบ การดำเนินงานของหน่วยงานสถานศึกษา

การร่วมปฏิบัติ เป็นการมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของ สถานศึกษา ตามที่กำหนด การร่วมวางแผน เป็นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะทางในการดำเนินงาน เพื่อประกอบการตัดสินใจ

การร่วมตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดปัญหา

การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผลซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วม

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดสำคัญของการจัดองค์การและการบริหารการศึกษา ได้รับอิทธิพล จากแนวคิดเชิง

มนุษยสัมพันธ์ คือ การจัดองค์การและบริหารการศึกษาแบบประชาธิปไตย จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้ศึกษา พัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ดิวอี้ เสนอ ทรรศนะว่า การให้ครูมีส่วนร่วมมากขึ้น จะช่วยเปลี่ยนลักษณะการจัดองค์การการศึกษา และก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและครู ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องผสมผสาน งานการศึกษาให้เข้ากับแนวการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ และชุมชนสัมพันธ์ ด้วยการให้บุคลากร ครู และตัวแทนของท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษา จากแนวคิดดังกล่าวนับเป็นจุดเริ่มต้นของการ บริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการศึกษา ดังนี้

วูม และ เยทตัน (Vroom and Yetton อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2537 : 183 - 184) เสนอแนวทางในการที่จะกำหนดว่า

- 1.) เมื่อไรควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 2.) ควรจะมีส่วนร่วมมากน้อยอย่างไรในการตัดสินใจ

ตัวแบบ (model) ของ วูม และ เยทตัน ได้เสนอแนะว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้ควรขึ้นกับธรรมชาติของปัญหา และสถานการณ์ในการกำหนดรูปแบบและประมาณของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วูม และ เยทตัน ได้เสนอกฎไว้ 2 กลุ่ม คือ

- (1) กฎกลุ่มแรกเป็นการส่งเสริมคุณภาพของการตัดสินใจ
- (2) กฎกลุ่มที่สองเป็นการส่งเสริมการยอมรับการตัดสินใจ

ในการตัดสินใจนั้นมีทางเลือกอยู่ 5 ตั้งแต่ผู้บริหารตัดสินใจเองคนเดียว ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ ดังนี้

1. ผู้บริหารใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วตัดสินใจเองตามลำพัง
2. ผู้บริหารแสวงหาข้อมูลจากผู้อื่น แล้วตัดสินใจเอง
3. ผู้บริหารหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคล แสวงหาความคิดและข้อเสนอแนะ

แล้วตัดสินใจเอง

4. ผู้บริหารปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกลุ่ม แสวงหาความคิดเห็นร่วมกัน โดยการอภิปรายและตัดสินใจ

5. ผู้บริหารร่วมคิดกับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหา แล้วให้กลุ่มตัดสินใจ

คูปแมน และคณะ (Koopman and associates 1974 : 3 - 4) อ้างถึงใน อรุณ รักธรรม (2536 :99 -100) เสนอหลักการสำคัญแนวความคิดการจัดการศึกษาระบบประชาธิปไตย 5 ประการ ดังนี้

1.) สนับสนุนให้แต่ละคน และบุคลากรท้องถิ่นให้มีโอกาสร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษา

2.) ยอมรับภาวะผู้นำเป็นงานของทุกคน แต่เป็นการกระตุ้นแต่ละคนแสดงภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ ความต้องการและความสามารถ

3.) อำนาจการให้บุคลากรได้วางแผนร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ร่วมมือกัน ประเมินผลสำเร็จของงาน

4.) ดำเนินการให้การตัดสินใจ ที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในองค์การ อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบุคคล มากกว่าเป็นความรับผิดชอบของคนคนเดียว

5.) จัดตั้งองค์การให้มีความคล่องตัว เพื่อให้การปรับตัวตอบสนองของความเปลี่ยนแปลง การดำเนินการเพื่อให้มีความร่วมมือในการตัดสินใจ จำเป็นต้องดำเนินการให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย จัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการดำเนินงานในทุกระดับขององค์การการศึกษา

ติน ปรัชญพฤทธิ (อ้างถึงใน อนันต์ ธิคำ 2544 : 17) กล่าวว่าทฤษฎีการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative)

ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง / ถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกัน กับการบริหารงานดี การมีส่วนร่วมตามทฤษฎีนี้ มิได้ เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์การอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ารับสมัครการเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงแค่ไม้ประดับเท่านั้น

2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participation Democracy)

ทฤษฎีนี้เน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้นทฤษฎีนี้ ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษและพัฒนาการกระทำทางการเมือง และสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้น ก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วม นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

ปัจจุบัน มีการพูดถึง " การบริหารแบบยึดโรงเรียนเป็นฐาน " (School Based Management หรือเรียกโดยย่อว่า SBM) ซึ่งหมายถึง การบริหารโรงเรียนที่ยึดหลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลางที่มุ่งให้มีการตัดสินใจร่วมกันในระดับหน่วยปฏิบัติระหว่าง

2.1 กลุ่มผู้ให้บริการ การศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.2 กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน และผู้แทนองค์กรประเภทต่าง ๆ ในชุมชน

โดยให้โรงเรียนตัดสินใจอย่างมีอิสระสูงขึ้น และมีความรับผิดชอบต่อบทบาทภารกิจของโรงเรียนที่พึงประสงค์ที่พึงมีต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ทั้งใน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวิชาการ (กฤษณ์เทพ อุปจันทร์ 2542 : 32 - 33)

ทฤษฎีวิถีทาง - เป้าหมาย (House and Mitchell อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2544 : 91) ได้แบ่งพฤติกรรมผู้นำ ออกเป็น 4 แบบ คือ

1. ภาวะผู้นำแบบสั่งการ
2. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน
3. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน
4. ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม

โดยที่ ทฤษฎีวิถีทาง - เป้าหมายอธิบายความเหมาะสมของผู้นำแบบให้มีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมที่มุ่งปรึกษาหารือ กับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้อธิบายข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องประกอบการตัดสินใจ

ทฤษฎีมีความเกี่ยวข้องกับการบริหาร เป็นแนวทางในการปฏิบัติ สำหรับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษามาจากแนวคิดการเชิงมนุษยสัมพันธ์ มีทฤษฎีการมีส่วนร่วม หลายทฤษฎี เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมทั้งโดยตรง และโดยอ้อม นักบริหารการศึกษา จะประยุกต์หรือ เลือกใช้ทฤษฎีดังกล่าว ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ และ การบริหารในยุคปัจจุบัน

1.4 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ภิญโญ สาธร (2536 : 315) กล่าวว่า ในฐานะโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม และตั้งอยู่ในสังคมประชาธิปไตย โรงเรียนควรเป็นของประชาชน จัดการเรียนการสอนโดยความรู้เห็นของประชาชน เพื่อประโยชน์ของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญ

เนื่องจากทำให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจการต่างๆ ของโรงเรียนเป็นการสร้างความเชื่อถือ ความมั่นใจ และความนิยมที่มีต่อโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

โคร์แนน (Korrnan n.d Unpaged อ้างถึงใน อาภาพรธณ สุสันทนก 2544: 15)กล่าวว่า โรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก โรงเรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนวางนโยบาย การแก้ปัญหา และประเมินผลของโรงเรียนเอง หลักการนี้ทำให้ชุมชนทุกชุมชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ในปัจจุบันการศึกษาไม่จำกัดว่าจะต้องมาจากการวางแผนของนักการศึกษาเพียงฝ่ายเดียว แต่อาจมาจากผู้มีอาชีพอื่นๆ ส่วนประชาชนที่ทำหน้าที่เป็นตลาดของผลผลิต ซึ่งสามารถเป็นกระจุกสะท้อนให้เห็นคุณภาพของผลผลิตของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นประชาชนพึงได้มีโอกาสร่วมวางแผนการศึกษาบ้าง

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544 ;10 - 11) กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องผูกพันกับงานขององค์กร ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องนี้ หากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้ว จะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงร่วมกัน นอกจากนี้ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1.) การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความคิดเห็นหลากหลาย การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว
- 2.) การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันเกิดการยอมรับมากขึ้น
- 3.) เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 4.) เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสใช้ความสามารถ และทักษะในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจ (Team spirit) และความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น
- 5.) การมีส่วนร่วมทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น และส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นด้วย

จาก ดังกล่าว การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญ ที่จะทำให้นุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กร หรือ บุคคลในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารงานขององค์กร เกิดความรู้สึกผูกพัน เป็น

การสร้างความสำเร็จในคุณภาพขององค์การและความมั่นใจให้ประชาชน หรือบุคคล ผู้มีส่วนร่วม เพื่อประโยชน์ของประชาชนเอง

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นคณะบุคคลซึ่งมีความสำคัญ ที่จะทำหน้าที่ กำกับ และส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กร อย่างเป็นทางการที่มีส่วนร่วมกับชุมชน ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคณะกรรมการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 มีจำนวนอย่างน้อย สถานศึกษาละเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย

(1.) ผู้แทนผู้ปกครอง	ไม่เกิน 2 คน
(2.) ผู้แทนครู	ไม่เกิน 2 คน
(3.) ผู้แทนองค์กรชุมชน	ไม่เกิน 2 คน
(4.) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ไม่เกิน 2 คน
(5.) ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา	ไม่เกิน 2 คน
(6.) ผู้ทรงคุณวุฒิ	ไม่เกิน 4 คน
(7.) ผู้บริหารสถานศึกษา	

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการคนใดคนหนึ่งใน(1) (3) (5) และ (6) เป็นประธาน และอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

การกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ ในแต่ละองค์ประกอบว่ามีจำนวนเท่าใด ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 7 คน และไม่เกิน 15 คน จำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการนั้นให้คำนึงถึงคณะกรรมการที่เป็นสตรี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ เป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้ง และอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ

คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- (1) เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา
- (2) เป็นผู้มีความประพฤติดี
- (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

ให้คณะกรรมการ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง กรรมการที่พ้นวาระอาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ในคณะกรรมการสถานศึกษาได้อีก การพ้นจากตำแหน่ง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1.) ออกตามวาระ
- 2.) ตาย
- 3.) ลาออก
- 4.) ขาดคุณสมบัติทั่วไป
- 5.) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 6.) เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือ เสมือนไร้ความสามารถ
- 7.) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
- 8.) พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับคณะกรรมการในสัดส่วนผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา
- 9.) พ้นจากสถานภาพผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการสัดส่วนผู้แทนผู้ปกครอง
- 10.) พ้นจากสภาพการเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับกรรมการตามสัดส่วนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 11.) คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามมีมติให้ออก ยกเว้น

ตำแหน่ง กรรมการ และเลขาธิการ

ในกรณีที่ กรรมการในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระ เกินกว่าเก้าสิบวันให้สถานศึกษาดำเนินการ เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในองค์ประกอบนั้น ภายในสามสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 สอดคล้องกับมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กำหนดให้ทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. กำกับ และ ติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

5. ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน

6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอก และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับ ชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือ คณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย จากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ให้มีการประชุม คณะกรรมการอย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง การดำเนินการประชุม คณะกรรมการ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยมี กรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่มีอยู่ในขณะนั้น และให้ผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมรับฟัง และแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ในกรณีที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ ของนักเรียนโดยตรง ให้รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการด้วย

ผู้บริหารสถานศึกษา รายงานผลการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่ง ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่มีการประชุม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543:20 - 43)

3. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 ความหมายของการบริหาร นักวิชาการและนักบริหารหลายท่าน ได้ให้ความหมายของ " การบริหาร " ไว้ต่างกัน ดังนี้

วิจิตร ศรีสอ้าน (2533 : 6) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มบุคคล (ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป) ร่วมมือกันทำกิจการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการ และ ทรัพยากรที่เหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อ้างถึงใน สังพร ศรีเมือง (2543 : 21)การบริหารเป็นกิจกรรมซึ่งมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ 1) เป็นกิจกรรมตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป (2) กลุ่มบุคคลร่วมมือกันทำกิจกรรม (3) ทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน (4) ทำกิจกรรมโดยใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม

จากคำนิยาม ความหมายของการบริหารโดยสรุป การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานหรือ กิจกรรมร่วมกันของกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการที่เหมาะสม

3.2 กระบวนการบริหาร

แนวคิดในการบริหารอย่างมีหลักเกณฑ์เกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม โดยเทเลอร์ และ ฟาโยล (Frederick W . Tabor และ Henri Fayol) เป็นต้นคิดในการวางหลักการ และทฤษฎีการบริหารเป็นครั้งแรก

ฟาโยล (FaYol อ้างถึงใน วิจิตร ศรีสอ้าน 2523 :40 - 42) ได้สรุปสาระสำคัญตามแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่การบริหารดังนี้ คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่ปฏิบัติเอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางการทำงานในอนาคต
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ เพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมอันจะช่วยทำให้งานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์

3. การบังคับบัญชา (commanding) หมายถึง การสั่งการต่างๆ ซึ่งผู้บริหารต้องเข้าใจบุคลากร ข้อตกลงในการทำงาน การสื่อสาร รวมทั้งการประเมินโครงสร้างองค์กร และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ ดูแลปรับปรุงโครงสร้างให้เหมาะสม

4. การประสานงาน (coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ต้องเชื่อมโยงบุคคลทุกคนให้ทำงานร่วมกันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้

กระบวนการบริหาร ตามแนวคิดของ ฟาโยล นับเป็นองค์ประกอบมูลฐานของการบริหารต่อมาได้มีผู้สนใจประยุกต์กระบวนการบริหารของ ฟาโยล มาใช้กับการบริหารกิจการอื่น ๆ

ลูเธอร์ กุลิค (Luther Gulick) ได้เสนอกระบวนการบริหาร 7 ประการ ที่เรียกว่า POSDCORB ดังนี้

- 1.) การวางแผน (Planning)
- 2.) การจัดหน่วยงาน (Organizing)
- 3.) การจัดตัวบุคคล (Staffing)
- 4.) การอำนวยการ (directing)
- 5.) การประสานงาน (Co - ordinating)
- 6.) การรายงาน (Reporting)
- 7.) การงบประมาณ (Budgeting)

POSDCORB เป็นคำย่อของกระบวนการบริหาร 7 ประการโดยการผสมตัวอักษรตัวแรกของกระบวนการทั้ง 7 ตัว เข้าด้วยกัน หลังจากที่ กุลิค ได้เผยแพร่ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหาร POSDCORB ออกไป วงการบริหารด้านต่างๆ ได้ให้ความสนใจและยอมรับผลการวิเคราะห์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้มีการประยุกต์ใช้โดยอาศัย กระบวนการ POSDCORB เป็นหลัก และมีการยืด และย่อกระบวนการบริหารให้มากขึ้นหรือน้อยลง ตัวอย่าง เช่น สมาคมผู้บริหารการศึกษา แห่งสหรัฐอเมริกา (American of school Administrators หรือเรียกย่อว่า AASA อ้างถึงใน วิจิตร ศรีสอ้าน 2533 :40 - 42) ได้ยุบรวมบางกระบวนการของ POSDCORB เข้าด้วยกัน เช่น รวมงบประมาณ และการจัดวางตัวบุคคลไว้ใน การ จัดสรรทรัพยากร และ เปลี่ยนถ้อยคำให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น การให้แรงกระตุ้น แทนการอำนวยการ และใช้การประเมินผล แทนการรายงาน ซึ่ง สมาคมผู้บริหารการศึกษา แห่งสหรัฐอเมริกา จัดกระบวนการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดสรรพยากร (Allocation)
3. การให้แรงกระตุ้น (Stimulation)
4. การประสานงาน (Co - ordinating)
5. การประเมินผล (Evaluation)

โดยสรุป จากแนวคิดทฤษฎี ของกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการวางแผน การจัดองค์การ ประสานงานและควบคุม และ มีการประเมินผลการบริหารงาน ในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารมีการดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง สัมพันธ์กัน และทุกขั้นตอนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของงาน

3.3 ภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

" การศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีหน้าที่ในการติดตาม ดูแลให้เยาวชน และประชาชนในพื้นที่มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษาในปัจจุบันควร ต้องพิจารณาเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับทุกสมัย และให้ตรงกับความต้องการของแต่ละพื้นที่และประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน อีกทั้งพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้สอน ซึ่งผู้เรียนเองก็ต้องได้รับการดูแลให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สมบูรณ์ เพื่อเตรียมพร้อมก่อนแล้วจึงปลูกฝังนิสัย ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน พร้อมกับสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้ นอกจากการใช้เทคโนโลยีมาเสริมในการจัดการศึกษาจะช่วยให้เยาวชนที่ขาดโอกาสในพื้นที่ห่างไกลได้รับการศึกษากันอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ "

พระราชดำรัสของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในงาน เสมอ 45 เปิดโลกการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเสมือนสิ่งเตือนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้ตระหนักถึงภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดการบริหารที่ดี แก่ผู้รับบริการ คือ นักเรียน และผลจากการบริหาร คือผู้รับบริการ จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือตามที่สังคมต้องการ

การพิจารณาภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมองถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาเป็นหลัก ซึ่งสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีหน้าที่หลักอยู่ 2 บทบาท คือ

ประการที่หนึ่ง บทบาทในฐานะสถานศึกษา เป็นสถาบันทางการศึกษา ที่เป็นโรงเรียนในสังคม มีหน้าที่ 2 ประการ คือ

1.) หน้าที่ในฐานะเป็นสถาบันทางการศึกษา ที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาและฝึกอบรมแก่สมาชิก

2.) หน้าที่ในการสนองความต้องการทั้งในส่วนของสังคมและบุคคล

ประการที่สอง บทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษา โดยจะมีหน้าที่หลักดังนี้

- (1) ให้การศึกษาเบื้องต้นที่กุลบุตรกุลธิดาโดยทั่วไปพึงได้รับ
- (2) ให้การศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (3) ให้การศึกษาภาคบังคับแก่พลเมืองที่อยู่ในเกณฑ์บังคับ
- (4) ปฏิบัติการต่างๆ ให้เป็นตามแบบแผนทางราชการ
- (5) เป็นแหล่งกลางของชุมชน ทั้งในทางการศึกษาและพัฒนาชุมชน (ปรึชา คัมภีปกรณ์ 2526 : 159 - 160)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528) อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2544 : 39) ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ไว้ 6 งาน ดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานบุคคลกร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2530) อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2544: 39) ได้แบ่งงานบริหารโรงเรียนมัธยม ออกเป็น 6 งาน เช่นกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 48 ให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้สถานศึกษามีหน้าที่บริหารจัดการศึกษา ใน 4 ภาระงาน คือ

- 1.) การบริหารงานด้านวิชาการ หลักสูตรการสอน
- 2.) การบริหารงานด้านบุคคลกร
- 3.) การบริหารงานด้านการเงิน
- 4.) การบริหารงานทั่วไป

จากบทบาทหน้าที่ และภารกิจ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจำแนกได้ 2 ประการ ดังนี้

1. งานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งครอบคลุม งานหลัก สูตรการเรียนการสอน การจัดหาและใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผลการเรียน และการนิเทศการศึกษา

2. งานสนับสนุน เป็นงานที่สนับสนุนส่งเสริมให้งานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของ สถานศึกษา ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดงานสนับสนุนด้านวิชาการจึงเป็นงานที่ กว้าง และครอบคลุมงานหลายประเภท ดังนี้

- 2.1 งานบุคลากร
- 2.2 งานกิจการนักเรียน
- 2.3 งานธุรการและการเงิน
- 2.4 งานอาคารสถานที่
- 2.5 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4. เขตพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานบริหารงานในระดับปฏิบัติในท้องถิ่น ตามพระ ราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ซึ่งบริหารงานโดยคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ การบริหาร จัดการ ด้าน วิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ในการปฏิรูปการ ศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 เขตพื้นที่ศึกษามีความสำคัญต่อการ จัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้บัญญัติเรื่อง ที่ เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกำหนดให้จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับ การศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ศึกษา โดยการกระจายอำนาจ

มาตรา 6 ในการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก 3 ประการ (1) การศึกษาตลอดชีวิต ตลอดชีวิต (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) พัฒนาสาระการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และได้กำหนดหลักการจัดโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

- 1.) มีเอกภาพด้านนโยบาย หลากหลายการปฏิบัติ
- 2.) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

- 3.) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับทุกประเภท
- 4.) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์บุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 5.) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- 6.) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น จากหลักการและจุดมุ่งหมายดังกล่าว นำไปสู่การจัดโครงสร้าง และหน้าที่ระดับกระทรวงศึกษาธิการ โดยที่

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการให้กระจายไปยังเขตพื้นที่การศึกษา กล่าวคือ ให้การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลักและความเหมาะสมด้านอื่นด้วย และให้คณะกรรมการโดยคำแนะนำของ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 38 ให้ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่ กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจ การบริหารจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ต้องการให้การบริหารจัดการด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีการดำเนินการในระดับเขตพื้นที่การศึกษาให้มีความคล่องตัว มีความเป็นอิสระ ที่จะบริหารจัดการโดยองค์คณะบุคคล การกระจายอำนาจ ให้กับหน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่ และยึดพื้นที่ที่ไม่ใหญ่มากเกินไป จะสามารถสะท้อนให้เห็นศักยภาพ และความต้องการของชุมชน ประชาชนในเขตพื้นที่ให้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษายึดเขตอำเภอ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

- 1) มีจำนวนประชากรประมาณ 150,000 - 200,000 คน
- 2) มีสถานศึกษาตั้งแต่ก่อนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาครบ มีจำนวนใกล้เคียงกัน แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาควรมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประมาณ 100 แห่ง โดยคำนึงถึง โอกาสทางการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพด้วย

3) เขตอำเภอหรือเขตการปกครอง ใช้เขตอำเภอเป็นเกณฑ์แบ่งเขตพื้นที่การศึกษา

โดยอำเภอที่มีจำนวนประชากรตามเกณฑ์หรือมากกว่าเกณฑ์ตามข้อ 1) จะจัดเป็น 1 เขตพื้นที่การศึกษาหากน้อยกว่าเกณฑ์ตามข้อ 1) จะรวมกับอำเภอใกล้เคียงเป็นเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันสำหรับจังหวัดขนาดเล็กที่มีจำนวนประชากรใกล้เคียงกับเกณฑ์ตามข้อ

1) จะใช้เขตจังหวัดเป็นเขตพื้นที่การศึกษา

4) ลักษณะภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตเหมือนกันหรือเป็นพื้นที่ติด

ต่อกันการคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร เดินทางไป กลับ ได้ภายใน 1 วัน

ผลการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาตามเกณฑ์และแนวทางดังกล่าว ทำให้มีการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศครั้งแรก จำนวน 327 เขต ต่อมาได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับเขตพื้นที่การศึกษา เป็น 2 ระยะ และได้ ดำเนินการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ เป็น ครั้งที่สอง เป็น 295 เขต (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา : 2544) และต่อมาได้กำหนด จังหวัดนาร่องแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการทดลองบริหารงานโดยใช้เขตพื้นที่ ตลอดจนศึกษาข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเขตพื้นที่ และได้มีการประกาศกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการแน่นอน ตาม แนนทำยประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2545 ให้มีเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ใน 75 จังหวัด เหลือเพียง 175 เขตพื้นที่ โดย จังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่ 63 มี 2 เขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยดังนี้

เขตพื้นที่ที่ 1 มีพื้นที่อยู่ใน 8 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองสระบุรี อำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน อำเภอดอนพุด อำเภอหนองแซง อำเภอเสาไห้ อำเภอพระพุทธบาท และ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

เขตพื้นที่ที่ 2 มีพื้นที่อยู่ใน 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอแก่งคอย อำเภอ มวกเหล็ก อำเภอวังม่วง อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง (กองการมัธยมศึกษา ,ออนไลน์ 2546 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

จากดังกล่าว สรุปได้ว่า ภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นภารกิจ โดย เฉพาะภารกิจที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นปัจจัย สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกส่วนทุกฝ่าย ควรตระหนักใน ภารกิจ และให้ความสำคัญ ในมีส่วนร่วมปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบ เพื่อให้การจัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. นโยบายที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาเป็นวิธีการที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพคุณภาพของคน สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมเป็นหน่วยงานที่สังคมจัดตั้งขึ้น เพื่อสนองความต้องการของสังคมในด้านการให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม วิธีการหนึ่งที่จะทราบความต้องการของสังคม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2537 : 188)

สำหรับนโยบายที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา ที่ได้กำหนดไว้ มีดังนี้ คือ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2452 แผนพัฒนาการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ ซึ่งจะกล่าวพอสังเขปดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

มาตรา 43 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน

มาตรา 81 กำหนดไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 89 วรรคสองกำหนดไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544)

แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 เป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทย ที่มุ่งการพัฒนาคนวิธีการพัฒนาแบบองค์รวม เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ทำให้ประชาชน ชุมชน องค์กร ภาคประชาชน ตื่นตัว และเข้ามามีบทบาทร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยมีการรวมกลุ่มของประชาชนในสังคมในหลายรูปแบบอย่างเข้มแข็ง และใน แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ยังคงใช้การผนึกกำลังร่วมกันของประชาชนของประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมไทย ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับทุกชั้นตอน โดยยึดหลักร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบในลักษณะเครือข่ายการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 ในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 ได้ขยายกระบวนการมีส่วนร่วมให้กว้างขวางขึ้น (ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์ และ สุวรรณีย์ คำมัน 2545 :66 - 68)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535

หมวด 3 เรื่องแนวนโยบายการศึกษา ข้อ 13 ระบุว่า ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทครอบครัว ชุมชน สถาบันอื่นๆ และสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการศึกษา การอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อ 17 ระบุว่า ปรับปรุงการบริหารการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งให้กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริการ และการจัดการภายในสถานศึกษา สนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ การจัดการศึกษาของชุมชน

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)

มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษา 3 ประการ คือ 1) เพื่อขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งมวลให้กว้างขวาง และสูงถึงระดับมัธยม อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน 2.) เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคล ชุมชนและประเทศให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ 3.) เพื่อให้การศึกษาไทยสร้างศักยภาพของประเทศในการพึ่งพาตนเอง และสร้างความก้าวหน้ามั่นคงของเศรษฐกิจไทยในประชาคมโลก บนฐานแห่งความเป็นไทย

และเพื่อให้การพัฒนาการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ จึงได้มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษา ไว้ 5 ด้าน ซึ่งนโยบายการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา โดยให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดการศึกษา ให้มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

กล่าวถึงเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนไว้ดังนี้

หมวด 1 มาตรา 8 (2) การจัดการศึกษา ให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการ

(2) กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น

(5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และ

(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร

ครอง

ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันทาง

ศาสนา

สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 (6) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัด

กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542)

นโยบายของคณะรัฐมนตรี

จากคำแถลงนโยบายของ **พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี** ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 เกี่ยวกับการพัฒนาคน และสังคม (ด้านการศึกษา) สรุปได้ดังนี้

เร่งรัดให้มีระบบโครงสร้างทางการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั้งปวง เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเที่ยงธรรมทุกประเภทและทุกระดับ พัฒนาระบบเทคโนโลยีทางการศึกษาและเครือข่าย จัดให้มีวิทยาลัยชุมชนส่งเสริมสนับสนุน ให้ทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาและฝึกอบรมโดยรัฐเป็นผู้วางระบบ นโยบายกำกับคุณภาพมาตรฐาน สนับสนุนและระดมทรัพยากร เตรียมความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เครือข่ายครอบครัวและอื่น ๆ รวมทั้งจัดการศึกษาเพื่อคนพิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ด้วยตนเองและหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตเน้นพลังความคิด **จากนโยบายดังกล่าว ยึดหลัก การศึกษา สร้างชาติ สร้างคน สร้างงาน** ต่อมารัฐบาลมีนโยบายปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ลดความซ้ำซ้อน และมุ่งการบริหารที่เน้นผลสัมฤทธิ์ กำหนดการบริหารระบบราชการไว้ 20 กระทรวง สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ มีกระทรวงที่แยกตัวออกไป 2 กระทรวง คือ กระทรวงวัฒนธรรม และ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

กระทรวงศึกษาธิการ โดยมี นายปองพล อดิเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ได้กำหนดนโยบายปรัชญาปฏิรูป ทั้ง 5 ด้าน ในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัดนำไป กำหนดยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การดำเนินงานต่อไป

จากนโยบายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ารัฐบาล ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชน และเพื่อให้ทุกฝ่าย ทุกส่วนของสังคม ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนสถาบันสังคม องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ สื่อมวลชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับตามความต้องการของท้องถิ่น ได้มีการกำหนดนโยบาย และออกกฎหมายที่สอดคล้องกัน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการศึกษา มีความเป็นรูปธรรม และมีความชัดเจนมากขึ้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการโรงเรียน ไว้หลายท่าน ดังนี้

สังพร ศรีเมือง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา " การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ " พบว่า (1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละองค์ประกอบต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาต่างกัน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา ที่มีขนาดต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 (2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่างกัน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ประจวบ สีสสาร (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนขยายโอกาส ในเขตการศึกษา 1 ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงานและการประเมิน โดยคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรและการประสานงานในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมเรื่องอื่น ๆ เป็นการมีส่วนร่วมในระดับ ปานกลาง

เจียมนพดล ไชยาลักษณ์ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ในปัจจุบันประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับ " ปานกลาง " แต่ความต้องการของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับ " มาก " ในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านการจัดทำแผนที่ตั้งโรงเรียน ด้านการกำหนดขนาดโรงเรียน ด้านการกระจายอำนาจในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน

ด้านการจัดทำแผนแม่บทของโรงเรียน ด้านการกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายและการบริหารของโรงเรียน และด้านการจัดให้มีองค์กร ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2541 :266) ทำการวิจัย เรื่องการวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า คนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากที่สุด คือ กลุ่มกรรมการศึกษา หรือกลุ่มกรรมการโรงเรียน โดยชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินและวัสดุสิ่งของมากที่สุด สำหรับวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้นเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมสำคัญ และร้องขอความร่วมมือ ชุมชนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนนั้น มีปัจจัยด้วยสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม และเทคโนโลยี ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนและคุณลักษณะของบุคคลในชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารและครู ผลงาน และวิธีปฏิบัติงาน และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้าน อื่น ๆ

สุทธิรักษ์ ปิณฑกานนท์(2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนชุมชนมีส่วนร่วมโดยการให้ข้อมูลทางอ้อม
2. ขั้นตอนการประชุมเพื่อดำเนินการชุมชนมีส่วนร่วมประชุม โดยส่งตัวแทนในฐานะกรรมการศึกษาของโรงเรียน
3. ขั้นตอนสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล มีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล
4. ขั้นตอนการกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา มีส่วนร่วมโดยกำหนดความเหมาะสมของผู้รับบริการชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล
5. ขั้นตอนการสร้างรายละเอียดต่าง ๆ ของเนื้อหาโดยเป็นผู้ให้ และสร้างรายละเอียดของเนื้อหา
6. ขั้นตอนการวิเคราะห์ความเป็นไปของเนื้อหามีส่วนร่วมโดยเข้าร่วมประชุมวิเคราะห์เนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะ
7. ขั้นตอนนำเนื้อหาไปใช้มีส่วนร่วมโดยเป็นวิทยากรในขั้นตอนนี้ ส่วนปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่า ทุกปัจจัยเงื่อนไขที่ศึกษามีผลกระทบต่อมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งสิ้น

สวัสดิ์ แก้วชนะ (2544 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษา บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ "ปานกลาง" 3 อันดับแรก คือ 1) การส่งเสริมการสอน 2) งานห้องสมุด 3) วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ "ปานกลาง" คือ ด้านปัญหาส่วนตัวและปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียน ยกเว้นปัญหาด้านผู้บริหาร และครู อยู่ในระดับ "น้อย"
3. ความต้องการในการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับ "มาก" เรียงตามลำดับดังนี้ ความต้องการระดับปฏิบัติการ ความต้องการพัฒนาตนเองและความต้องการระดับนโยบาย

สุทัศน์ วัฒนสุทธิ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า

1. สภาพการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับ มาก
2. สภาพการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่นกับโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่น แตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. จากการสัมภาษณ์กรรมการโรงเรียน จำนวน 300 คน ปรากฏว่าจำนวน 235 คน (78.33%) เห็นว่ากรรมการมีอิสระในการประชุม จำนวน 30 คน (10%) เห็นว่าบรรยากาศของการประชุมเป็นไปตามแนวประชาธิปไตย จำนวน 24 คน (8%) เห็นว่ากรรมการแสดงความคิดเห็นในที่
4. ประชุมตามความเป็นจริง จำนวน 11 คน (3.67%) เห็นว่ากรรมการยังขาดความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับน้อยกว่า

ชูลอร์ (Schuler, 1990 : 2595 - A อ้างถึงใน สังพร ศรีเมือง 2453 : 28) ได้ศึกษาวิจัย การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการศึกษา ในมหาวิทยาลัยมินเนโซตา สหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังพบว่าการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไม่มีประสิทธิภาพเกิดจากความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร ปัญหาของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับของการเข้าร่วมเพียงเรื่องเดียว การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ทั้งหมด ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของการมีส่วนร่วม

อเมนู เทคา (Amenu - Tekaa, 1988 : 1626 - A อ้างถึงใน ประจวบ สื่อประสาร 2542:45) ได้ศึกษาทัศนคติของชาวอินเดียน ในประเทศแคนาดา เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชา

ชนในการจัดการศึกษาผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาของชุมชนที่ประสบความสำเร็จ นั้น เนื่องจากประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยให้หลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน งานวิจัยของอเมนู เทคา เน้นที่การมีส่วนร่วมนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารและครู ต้องมีบทบาท ช่วยส่งเสริมด้วย

จากการศึกษา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนประชาชนทั่วไปให้ความสนใจ และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในแต่ละกิจกรรมในระดับที่มาก น้อย แตกต่างกัน และเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการเป็นคณะกรรมการ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงาน และการประเมินผล สำหรับการเข้ามามีส่วนร่วมมีปัจจัยทั้งที่เป็นปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน อย่างไรก็ตามพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ประชาชน และชุมชนจะส่งผลให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชน ทำให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยทั้งนี้ ผู้บริหาร และครู จะต้องมีบทบาทในการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าอิสระในรูปแบบของการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี โดยมีวิธีดำเนินการค้นคว้าอิสระ ตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา ในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี จำนวน 195 คน โดย แยกตามองค์ประกอบ ดังนี้

1.1.1 ผู้แทนผู้ปกครอง	จำนวน	26	คน
1.1.2 ผู้แทนองค์กรชุมชน	จำนวน	26	คน
1.1.3 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน	26	คน
1.1.4 ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา	จำนวน	26	คน
1.1.5 ผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน	52	คน
1.1.6 ผู้แทนครู	จำนวน	26	คน
1.1.7 ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	13	คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา ในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา (quota sampling) (พิจิตร ทองชั้น 2544 : 201) ดังนี้

1.2.1 กำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบโควต้า ตามองค์ประกอบ คณะกรรมการ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 91 คน ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่าง สถานศึกษาระยะ 7 คน แยกตามองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากโรงเรียนทั้งหมด 13 โรงเรียน

1.2.2 กำหนดขนาดของสถานศึกษา สถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

- 1.) สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 9 โรงเรียน
  - 2.) สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน
  - 3.) สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน
- รวมสถานศึกษาทั้งหมด จำนวน 13 โรงเรียน

สำหรับการเปรียบเทียบความแตกต่าง ของความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยมีสถานศึกษาจาก ทั้งหมด 13 แห่ง แบ่งเป็น 3 ขนาด ดังกล่าวมาใช้ในการเปรียบเทียบ

1.2.3 สุ่มตัวอย่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานศึกษา ทั้งหมดในข้อ 1.2.2 โดยสุ่มตัวอย่างจากองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบละคน จะได้กลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1.) ผู้แทนผู้ปกครอง	จำนวน	13	คน
2.) ผู้แทนองค์กรชุมชน	จำนวน	13	คน
3.) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน	13	คน
4.) ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา	จำนวน	13	คน
5.) ผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน	13	คน
6.) ผู้แทนครู	จำนวน	13	คน
7.) ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	13	คน
รวมสุ่มตัวอย่างทั้งหมด	จำนวน	91	คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระหรือ วิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้ค้นคว้าอิสระได้ปรับปรุงเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย การมีส่วนร่วม

ร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ของ
สังพร ศรีเมือง (2543 : 31) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ
แบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า เพื่อสอบถามเกี่ยวกับความต้องการมี
ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 30 ข้อ

เนื้อหาประกอบด้วย 4 ด้าน

- การมีส่วนร่วมด้านการกำหนดนโยบาย	จำนวน	8	ข้อ
- การมีส่วนร่วมการสนับสนุนทรัพยากร	จำนวน	8	ข้อ
- การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ	จำนวน	8	ข้อ
- การมีส่วนร่วม ด้านการกำกับติดตาม ประเมินผล	จำนวน	8	ข้อ

ผู้ค้นคว้าอิสระได้ดำเนินการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน
ดังนี้

1. รวบรวมแบบสอบถาม และศึกษาแบบสอบถามที่มีความสอดคล้องกับเรื่องที่ค้นคว้า
อิสระ
2. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม
และ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
พ.ศ.2543 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัย
3. นำแบบสอบถามที่ได้มาดำเนินการปรับปรุง แก้ไขเครื่องมือ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณ
วุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อ พิจารณาความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหาของคำถามแต่ละข้อ
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงใหม่ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อ
พิจารณาตรวจสอบแก้ไขเนื้อหา ความถูกต้อง ภาษา และความเหมาะสมของแบบสอบถาม
5. นำแบบสอบถามที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ ไปใช้ในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำเรื่องขออนุญาตหนังสืออนุมัติ เก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ถึงหัวหน้าการประถมศึกษา หรือหัวหน้าสถานศึกษา
2. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีกลุ่ม
ตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูล โดยทำการชี้แจงให้กับผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับรายละเอียดของการตอบแบบสอบถาม และขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษาช่วยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาของตนเอง

4. ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และ ทำการตรวจสอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ถูกต้อง จากจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 91 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้ศึกษา นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษา วิเคราะห์ โดย

(1.) การหาค่าเฉลี่ย^X และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เพื่อหาระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดคะแนน สำหรับคำตอบจากแบบสอบถาม ซึ่งแสดงระดับความต้องการมีส่วนร่วม ดังนี้

ระดับความต้องการมีส่วนร่วม	คะแนน
ร่วมรับรู้	1
ร่วมปฏิบัติ	2
ร่วมวางแผน	3
ร่วมตัดสินใจ	4

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนที่แสดงระดับความต้องการมีส่วนร่วม โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม
3.51 - 4.00	ต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด
2.51 - 3.50	ต้องการมีส่วนร่วมมาก
1.51 - 2.50	ต้องการมีส่วนร่วมปานกลาง
1.00 - 1.50	ต้องการมีส่วนร่วมน้อย

(2.) นำข้อมูลที่ได้จาก (1.) มาวิเคราะห์หาความแตกต่างระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามองค์ประกอบของคณะกรรมการ และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยหาค่า F (F - test)วิเคราะห์ความแปรปรวน และ เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีการเซฟเฟ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี ครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาความรู้มาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
  - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
  - 2.2 ลักษณะ หรือ รูปแบบของการมีส่วนร่วม
  - 2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
  - 2.4 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
3. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 3.1 ความหมายของการบริหาร
  - 3.2 กระบวนการบริหาร
  - 3.3 ภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 3.4 การบริหารโดยการมีส่วนร่วม
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.1 ความเป็นมา
  - 4.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.4 ภารกิจ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. เขตพื้นที่การศึกษา และการบริหารจัดการศึกษา ในระดับประถมศึกษา อำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี
  - 5.1 เขตพื้นที่การศึกษา
  - 5.2 การบริหารและการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการศึกษาเป็นวิธีการที่สำคัญ ในการพัฒนา การศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพของคน สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคม และเป็น หน่วยงานที่สังคมจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสังคมในด้าน การให้บริการทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม วิธีการหนึ่งที่จะทราบความต้องการของสังคม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2537: 188)

สำหรับนโยบายของรัฐ ที่สนับสนุน ส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัด การศึกษา ที่ได้กำหนดไว้ มีดังนี้ คือ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผน พัฒนาการศึกษ และนโยบายอื่นๆ ฯลฯ ซึ่งจะกล่าวพอสังเขปดังต่อไปนี้

1.1 นโยบายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

มาตรา 43 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการ การศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน มาตรา 81 กำหนดไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิด ความรู้คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ และมาตรา 89 วรรคสองกำหนดไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม การฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

กล่าวถึงเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน สังคม ไว้ดังนี้

มาตรา 8 (2) การจัดการศึกษา ให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการ

(2) กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

(5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และ

(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่น

มาตรา 24 (6) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542)

มาตรา 40 กำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ว่า ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา

1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 -2549)

จุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ทำให้ประชาชน ชุมชนองค์กร ภาคประชาชน ตื่นตัว และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยมีการรวมกลุ่มของประชาชนในสังคมในหลายรูปแบบอย่างเข้มแข็ง ในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 เป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทยที่มุ่งการพัฒนาคน วิธีการพัฒนาแบบองค์รวม เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และ แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) คงใช้การผนึกกำลังร่วมกันของประชาชนของประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมไทยที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับทุกขั้นตอน โดยยึดหลักร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ ในลักษณะเครือข่ายการพัฒนาต่อเนื่องจาก ในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 ได้ขยายกระบวนการมีส่วนร่วมให้กว้างขวางขึ้น (ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์ และ สุวรรณีย์ คำมัน 2545: 66 - 68)

1.4 นโยบายอื่น ๆ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535

หมวด 3 เรื่องแนวนโยบายการศึกษาข้อ 13 ระบุว่า ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทครอบครัว ชุมชน สถาบันอื่นๆ และสื่อมวลชน ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา การอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อ 17 ระบุว่า ปรับปรุงการบริหารการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งให้กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริการ และการจัดการภายในสถานศึกษา สนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการจัดการศึกษาของชุมชน

นโยบายของรัฐบาล

จากคำแถลงนโยบายของ **พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี** ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 เกี่ยวกับการพัฒนาคนและสังคม (ด้านการศึกษา) สรุปได้ดังนี้

เร่งรัดให้มีระบบโครงสร้างทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ทั้งปวง เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเที่ยงธรรมทุกประเภทและทุกระดับ พัฒนาระบบเทคโนโลยีทางการศึกษาและเครือข่าย จัดให้มีวิทยาลัยชุมชนส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาและฝึกอบรมโดยรัฐเป็นผู้วางระบบ นโยบายกำกับคุณภาพ มาตรฐาน สนับสนุนและ ระดมทรัพยากร เตรียมความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เครือข่ายครอบครัวและอื่น ๆ รวมทั้งจัดการศึกษาเพื่อคนพิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส สนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ด้วยตนเองและหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นพลังความคิด จากนโยบายดังกล่าว **ยึดหลัก การศึกษา สร้างชาติ สร้างคน สร้างงาน** ต่อมารัฐบาลมีนโยบายปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ลดความซ้ำซ้อน และ มุ่ง การบริหารที่เน้นผลสัมฤทธิ์ กำหนดการบริหารระบบราชการ 20 กระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ มีกระทรวง ที่แยกตัวออกไป 2 กระทรวง คือ กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมี นายปองพล อดิเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ได้กำหนดนโยบายปฏิรูปปฏิรูป ทั้ง 5 ด้าน ในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงาน ในสังกัด นำไปกำหนดยุทธศาสตร์ การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ให้ดำเนินงานต่อไป

จากนโยบายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชน และ เพื่อให้ทุกฝ่ายทุกส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วม ให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาให้ เกิดความรู้ คู่คุณธรรม ให้ทุกฝ่ายทุกส่วนของสังคม ตั้งแต่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันสังคม สื่อมวลชน องค์กรสาธารณประโยชน์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เป็น ชุมชนที่เข้มแข็ง ยึดหลักการร่วมคิดร่วมทำ และร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมกับความต้องการ ของชุมชนท้องถิ่น การกำหนดนโยบาย และออกกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง กัน ทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการศึกษามีความเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวการปฏิบัติ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและ เกิดประโยชน์สำหรับประชาชนอย่างแท้จริง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นคำที่ใช้กันมากในระบบราชการ ทั้งในวงการศึกษา และในวงการบริหารราชการปัจจุบัน โดยเริ่มนำมาใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529) แต่ยังไม่แพร่หลาย จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ ฉบับที่ 8 เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ปรับเปลี่ยนวิธีพัฒนาเป็นการพัฒนามนุษย์ แบบองค์รวม มีกระบวนการที่เชื่อมโยงมิติต่างๆของการพัฒนา เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ทำให้ประชาชน องค์กร ภาคประชาชนต่าง ๆ ตื่นตัว และเข้ามา มีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และ จากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้ขึ้นนำการปฏิรูปภาคสังคมอย่างกว้างขวาง ทั้งการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ และการปฏิรูปการศึกษา มีการกระจายอำนาจที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม หรือการเพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดบริการเพื่อประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน เป็นยุทธวิธีที่สำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาคน และส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า " การมีส่วนร่วม " (Participation) ไว้มากมายแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายอย่างถูกต้องตรงกัน จึงควรทราบถึงความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมของสหประชาชาติ (United Nations Research Institute for Social Development อ้างถึงใน ธีรวงศ์ คงทอง 2542: 27) หรือ ในชื่อย่อ UNRISD ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า คือ การเข้ามาร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่าง ๆ โดยสมัครใจ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528: 5 อ้างถึงใน สังพร ศรีเมือง 2542: 10) นิยามความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องโดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากร

ในส่วนของตนต่อกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีประชาชนเข้าเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา
2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ และ

ความสามารถ แรงงาน ทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงิน และวัสดุในกิจกรรมการพัฒนา

พัฒนา สุขใจ และคณะ (อ้างถึงใน อาภาพรธน์ สุสันทนก 2544: 10) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นความสำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จของการพัฒนา ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมตามกระบวนการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมในการปฏิบัติ

อรรถนพ พงษ์สวาท (2530 : 98) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเริ่มตั้งแต่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน จนถึงการลงมือปฏิบัติตามแผน และประเมินผลซึ่งจะต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อระบุปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนวิธีปฏิบัติที่เห็นว่าเป็นไปได้

ประยูร ศรีประสาธน์ และ คณะ (อ้างถึงใน อาภาพรธน์ สุสันทนก 2544:11) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดและบริหารการศึกษา หมายถึง การเปิดโอกาสหรือ การจัดให้ประชาชนได้เข้าร่วมเป็นกรรมการของหน่วยงาน หรือ เข้าร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงาน หรือเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดและบริหารการศึกษา ในระดับกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด อำเภอ และ สถานศึกษา

อรุณ รักธรรม (2540: 270) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ว่า หมายถึง การที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง กับการดำเนินกิจกรรม ในด้านการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน หรือ เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งขององค์การ

เออร์วิน (Ervin ,อ้างถึงใน อาภาพรธน์ สุสันทนก 2544: 9) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน โดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมใช้จิตสำนึก ความรู้สึกนึกคิด

อาร์นสไตน์ (Arnstein , อ้างถึงใน อรุณ รักธรรม 2536: 270) อาร์นสไตน์ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมที่มี " คุณภาพ " นั้นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องมีอำนาจและการควบคุมอย่างแท้จริง ในอันที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้บังเกิดผลขึ้นมา มิใช่เพียงแต่เข้าไปมีส่วนร่วมเฉย ๆ

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมของนักวิชาการ ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล เข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน หรือ ดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงาน หรือ หมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการที่ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้าไปดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ หลายเรื่อง ของหน่วยงาน โดยเริ่มตั้งแต่กำหนดปัญหา วางแผน ดำเนินการ จัดสรรพยากร ตลอดจนการประเมินผล

2.2 ลักษณะ และรูปแบบการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537: 188) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วม ออกเป็น 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive organization) เช่น การรวมกลุ่มของเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ
  - 2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางสังคม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือ ชุมชน กรรมการหมู่บ้าน
  - 3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนประชาชน (Non representative organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2524: 14 อ้างถึงใน สังพร ศรีเมือง 2543: 11) ได้แยกขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537: 211) ได้ศึกษา พระราชบัญญัติ และระเบียบบริหารของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในส่วนที่ใช้เอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ที่ภาครัฐจัดดำเนินการ ปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาจะมีอยู่ในลักษณะเดียว คือ ในรูปของ " คณะกรรมการ " การเข้าร่วมในคณะกรรมการก็จะเป็นในลักษณะของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ข้าราชการในหน่วยงานอื่น ข้าราชการที่เกษียณแล้ว หรือ ประชาชนทั่วไป

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff 1980: 219 - 222 อ้างถึง ใน ประสาน ท่าข้าม 2542 :15) ได้แบ่งขั้นตอน หรือชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติ

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานความร่วมมือ

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefits) เกิดขึ้นจากการพัฒนาไปเป็น ผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540:14) ได้นำเสนอการจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมไว้ 11 ลักษณะโดยมีแนวความคิดในการมีส่วนร่วมที่นอกเหนือจากกรอบแนวคิดของ ดุสเชลเดอร์ฟ และแนวคิด บัญชร แก้วส่อง ได้แก่ การมีส่วนร่วมที่จำแนกตามประเภทของกิจกรรมที่เข้าร่วม ดังนั้น จึงใช้เกณฑ์ในการแบ่ง 11 เกณฑ์ โดย 2 เกณฑ์แรก เป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากเกณฑ์ของ ดุสเชลเดอร์ฟ ส่วน 9 เกณฑ์หลัง เป็นแนวคิดที่ ดุสเชลเดอร์ฟ เสนอไว้ ดังนี้

1. การจำแนกตามกิจกรรมที่เข้าร่วม
2. การจำแนกตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วม
3. การจำแนกตามระดับความสมัครใจ
4. การจำแนกตามวิธีของการมีส่วนร่วม
5. การจำแนกตามความเข้มของการมีส่วนร่วม
6. การจำแนกตามความถี่ของการมีส่วนร่วม
7. การจำแนกตามระดับของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม
8. การจำแนกตามพิสัยของกิจกรรม
9. การจำแนกตามระดับองค์การ
10. การจำแนกตามประเภทของผู้เข้าร่วม
11. การจำแนกตามลักษณะของการวางแผน

กรมการพัฒนาชุมชน(2529: 16 อ้างถึงใน อาภาพรธน สุสันหกนก 2544: 12) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน 17 ลักษณะ คือ

1. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน
2. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร
3. มีส่วนร่วมในการออกความเห็นและให้ข้อเสนอแนะ

4. มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
5. มีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีในการแก้ปัญหา
6. มีส่วนร่วมในการวางแผน
7. มีส่วนร่วมในการประชุม
8. มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
9. มีส่วนร่วมในการสนับสนุน หรือคัดค้านปัญหา
10. มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ หรือบริหารงาน
11. มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก
12. มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์
13. มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามกิจกรรมที่วางไว้
14. มีส่วนร่วมในการลงทุนหรือบริจาคเงิน / ทรัพย์สิน
15. มีส่วนร่วมในการออกแรง หรือสละแรงงาน
16. มีส่วนร่วมในการออกวัสดุ อุปกรณ์
17. มีส่วนร่วมในการดูแล รักษา ติดตาม หรือประเมินผล

ลักษณะ หรือ รูปแบบการมีส่วนร่วมจากแนวคิดของนักวิชาการ ดังกล่าว ข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกได้ หลายลักษณะหรือหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ในการแบ่งว่าจะใช้เกณฑ์ใด จากลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าวมา พอประมวลได้ว่าลักษณะของการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

การร่วมรับรู้ เป็นการมีส่วนร่วมรับรู้ รับทราบการดำเนินงาน ของหน่วยงาน สถานศึกษา

การร่วมปฏิบัติ เป็นการมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของสถานศึกษา ตามที่กำหนด

การร่วมวางแผน เป็นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะทาง ในการดำเนินงาน เพื่อประกอบการตัดสินใจ

การร่วมตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนด ปัญหา การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วม

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดสำคัญของการจัดการ และการบริหารการศึกษา ได้รับอิทธิพล จากแนวคิดเชิงมนุษยสัมพันธ์ คือ การจัดการ และการบริหารการศึกษาแบบประชาธิปไตย จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้ศึกษา พัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

ดีวี่ เสนอพรรณนะว่า การให้ครูมีส่วนร่วมมากขึ้น จะช่วยเปลี่ยนลักษณะการจัดองค์กรทางการศึกษา ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและครู ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ จะต้องผสมผสานงานการศึกษา ให้เข้ากับแนวการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ และชุมชนสัมพันธ์ ด้วยการให้บุคลากร ครู และตัวแทนของท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษา จากแนวคิด ดังกล่าวนับเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่สำคัญ อย่างไรก็ตามมีทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ดังนี้

วรูม และ เยทตัน (Vroom and Yetton อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2537:183 - 184) เสนอแนวทางในการที่จะกำหนดการเข้ามามีส่วนร่วม ว่า

- 1) เมื่อไรควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 2) ควรจะมีส่วนร่วมมากน้อยอย่างไรในการตัดสินใจ

ตัวแบบ (model) ของ วรูม และ เยทตัน ได้เสนอแนะว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้ ควรขึ้นกับธรรมชาติของปัญหา และสถานการณ์ในการกำหนดรูปแบบ และประมาณของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วรูม และ เยทตัน ได้เสนอกฎไว้ 2 กลุ่ม คือ

- (1) กฎกลุ่มแรกเป็นการส่งเสริมคุณภาพของการตัดสินใจ
- (2) กฎกลุ่มที่สองเป็นการส่งเสริมการยอมรับการตัดสินใจ

ในการตัดสินใจนั้นมีทางเลือกอยู่ 5 แนวทาง ตั้งแต่ผู้บริหารตัดสินใจเองคนเดียว ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ ดังนี้

1. ผู้บริหารใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วตัดสินใจเองตามลำพัง
2. ผู้บริหารแสวงหาข้อมูลจากผู้อื่น แล้วตัดสินใจเอง
3. ผู้บริหารหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคลแสวงหาความคิด และข้อเสนอแนะ แล้วตัดสินใจเอง
4. ผู้บริหารปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกลุ่ม แสวงหาความคิดเห็นร่วมกัน โดยการอภิปรายและตัดสินใจ
5. ผู้บริหารร่วมคิดกับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหา แล้วให้กลุ่มตัดสินใจ

คูปแมน และ คณะ (Koopman and Associates 1974: 3 - 4 อ้างถึงใน อรุณ รักธรรม 2536: 99 -100) เสนอหลักการสำคัญแนวคิดการจัดการศึกษาระบบประชาธิปไตย 5 ประการ ดังนี้

- 1) สนับสนุนให้แต่ละคน และบุคลากรท้องถิ่น ให้มีโอกาสร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทาง การศึกษา

2) ยอมรับภาวะผู้นำเป็นงานของทุกคน แต่ เป็นการกระตุ้นแต่ละคน ให้แสดง ภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ ความต้องการและความสามารถ

3) อำนาจการให้บุคลากรได้วางแผนร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ร่วมมือกันประเมินผลสำเร็จของงาน

4) ดำเนินการให้การตัดสินใจ ที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในองค์การ อยู่ใน ความรับผิดชอบขององค์กรบุคคล มากกว่าเป็นความรับผิดชอบของคนคนเดียว

5) จัดตั้งองค์การให้มีความคล่องตัว เพื่อการปรับตัว ตอบสนองการเปลี่ยนแปลง การดำเนินการเพื่อให้มีความร่วมมือในการตัดสินใจ จำเป็นต้องดำเนินการ ให้มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย จัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการดำเนินงานในทุกระดับ ขององค์การการศึกษา

ติน ปรัชญพฤทธิ (อ้างถึงใน อนันต์ ธิดา 2544: 17) กล่าวว่า ทฤษฎีการมี ส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ ๆ ดังนี้

1) ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของ ผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง / ถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้ หลักประกัน กับการบริหารงานดี การมีส่วนร่วมตามทฤษฎีนี้ มิได้ เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์การอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ารับสมัครการเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงแค่ไม่ประดับ เท่านั้น

2) ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participation Democracy) ทฤษฎีนี้ เน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้น ทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วม เป็นการให้การศึกษและพัฒนาการกระทำทางการเมือง และสังคมที่มีความรับผิดชอบ นั่นก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วม นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

กฤษณ์เทพ อุปจันทร์ (2542: 32 - 33) กล่าวถึง การบริหารแบบยึดโรงเรียน เป็นฐาน (School Based Management หรือเรียกโดยย่อว่า SBM) ว่าหมายถึง การบริหาร โรงเรียนที่ยึดหลักการกระจายอำนาจ จากส่วนกลางที่มุ่งให้มีการตัดสินใจร่วมกันในระดับหน่วย ปฏิบัติระหว่าง บุคคล 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้ให้บริการ การศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู และ บุคลากรทางการศึกษา

2. กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน และ ผู้แทน องค์กรประเภทต่าง ๆ ในชุมชน

โดยให้โรงเรียนตัดสินใจโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีอิสระสูงขึ้น และ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทภารกิจของโรงเรียนที่พึงประสงค์ ที่พึงมีต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป

ทฤษฎีวิถีทาง - เป้าหมาย (House and Mitchell อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2544: 91) ได้แบ่งพฤติกรรมผู้นำ ออกเป็น 4 แบบ คือ

1. ภาวะผู้นำแบบสั่งการ
2. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน
3. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน
4. ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม

ทฤษฎีวิถีทาง - เป้าหมาย อธิบายความเหมาะสมของผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม เป็นพฤติกรรมที่มุ่งปรึกษาหารือกับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้ข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบการตัดสินใจ

ทฤษฎีมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารเพื่อ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ สำหรับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษามาจากแนวคิดการเชิงมนุษยสัมพันธ์ และมีทฤษฎีการมีส่วนร่วมหลายทฤษฎี เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม นักบริหารการศึกษาจะสามารถประยุกต์ หรือเลือกใช้ทฤษฎีดังกล่าวให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ และ การบริหารในยุคปัจจุบัน

2.4 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ภิญโญ สาร (2536: 315) กล่าวว่า ในฐานะโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมและตั้งอยู่ในสังคมประชาธิปไตย โรงเรียนควรเป็นของประชาชน จัดการเรียนการสอนโดยความรู้เห็นของประชาชน เพื่อประโยชน์ของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญ เนื่องจากทำให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นการสร้างความเชื่อถือ ความมั่นใจ และความนิยมที่มีต่อโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

โคร์แนน (Korman, n.d Unpaged อ้างถึงใน อาภาพรรณ สุสันทนก 2544:15) กล่าวว่า โรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก โรงเรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผน วางนโยบาย การแก้ปัญหา และประเมินผลของโรงเรียนเอง หลักการนี้ทำให้ชุมชนทุกชุมชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ในปัจจุบันการศึกษาไม่จำกัดว่าต้องมาจากการวางแผนของนักการศึกษาเพียงฝ่ายเดียว แต่อาจมาจากผู้มีอาชีพอื่น ๆ ส่วนประชาชนที่ทำหน้าที่เป็นตลาดของผลผลิต ซึ่งสามารถเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นคุณภาพของผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ประชาชนพึงได้มีโอกาสร่วมวางแผนการศึกษาบ้าง

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544: 10 - 11) กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องผูกพันกับงานขององค์กร ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องนี้ หากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัด หรือ สิ่งที่ตกลงร่วมกัน นอกจากนี้ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง ได้กล่าว ถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด และ อภิปรายร่วมกันระหว่าง ผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความคิดเห็นหลากหลาย การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว
- 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันเกิดการยอมรับมากขึ้น
- 3) เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 4) เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสใช้ความสามารถ และ ทักษะในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจ (Team spirit) และความจงรักภักดี ต่อหน่วยงานมากขึ้น
- 5) การมีส่วนร่วมทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น และ ส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นด้วย

จากแนวความคิด ดังกล่าว การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล หรือ ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน หรือดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงาน เริ่มจากการกำหนดปัญหา วางแผน จัดสรรทรัพยากร ดำเนินการ และร่วมตัดสินใจ ลักษณะ หรือ รูปแบบการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกได้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับกรอบแนวคิด และ วัตถุประสงค์การแบ่งจะใช้เกณฑ์ใด ซึ่งอาจสรุปลักษณะของการมีส่วนร่วม 4 ลักษณะ กล่าวคือ ร่วมรับรู้ ร่วมปฏิบัติ ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจ ทฤษฎีและแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมาจากแนวคิดเชิงมนุษยสัมพันธ์ การจัดการศึกษาระบบประชาธิปไตย เน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน การมีส่วนร่วมมีความสำคัญทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กร หรือ บุคคลในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารงานขององค์กร เกิดความรู้สึกผูกพัน เป็นการสร้างความเชื่อถือในคุณภาพขององค์กร และความมั่นใจให้ประชาชน หรือ บุคคล ผู้มีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของประชาชนเอง

3. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 ความหมายของการบริหาร

นักวิชาการและนักบริหารหลายท่าน ได้ให้ความหมายของ " การบริหาร " ไว้หลากหลายความหมายต่างกัน ซึ่งจะกล่าวโดยสังเขป ดังนี้

วิจิตร ศรีสอ้าน (2533: 6) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มบุคคล (ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป) ร่วมมือกันทำกิจการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการ และทรัพยากรที่เหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงใน สังพร ศรีเมือง 2543: 21) การบริหารเป็นกิจกรรมซึ่งมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ 1) เป็นกิจกรรมตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป (2) กลุ่มบุคคลร่วมมือกันทำกิจกรรม (3) ทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน (4) ทำกิจกรรมโดยใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม

จากคำนิยามความหมาย การบริหารโดยสรุป การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือ กิจกรรมร่วมกันของกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการที่เหมาะสม

3.2 กระบวนการบริหาร

แนวคิดในการบริหาร อย่างมีหลักเกณฑ์เกิดขึ้นครั้งแรก ในสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม โดย เทเลอร์ และ ฟาโยล (Frederick W .Taylor และ Henri Fayol) เป็นต้นคิดในการวางหลักการ และทฤษฎีการบริหารเป็นครั้งแรก

ฟาโยล (FaYol อ้างถึงใน วิจิตร ศรีสอ้าน 2523: 40 - 42) ได้สรุปสาระสำคัญตามแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่การบริหารดังนี้ คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือ วิธีทางที่ปฏิบัติเอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่เพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม อันจะช่วยทำให้งานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์

3. การบังคับบัญชา (commanding) หมายถึง การสั่งการต่างๆ ซึ่งผู้บริหารต้องเข้าใจบุคลากร ข้อตกลงในการทำงาน การสื่อสาร รวมทั้งการประเมินโครงสร้างองค์กร และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ ดูแลปรับปรุงโครงสร้างให้เหมาะสม

4. การประสานงาน (coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ต้องเชื่อมโยงบุคคลทุกคนให้ทำงานร่วมกันได้ และ กำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้

กระบวนการบริหาร ตามแนวคิดของ ฟาโยล นับเป็น องค์ประกอบมูลฐานของการบริหาร ต่อมาได้มีผู้สนใจประยุกต์กระบวนการบริหารของ ฟาโยล มาใช้กับการบริหารกิจการอื่น ๆ

ลูเธอร์ กุลิก (Luther Gulick) ได้เสนอกระบวนการบริหาร 7 ประการ ที่เรียกว่า POSDCoRB ดังนี้

- 1.) การวางแผน (Planning)
- 2.) การจัดหน่วยงาน (Organizing)
- 3.) การจัดตัวบุคคล (Staffing)
- 4.) การอำนวยการ (Directing)
- 5.) การประสานงาน (Co - ordinating)
- 6.) การรายงาน (Reporting)
- 7.) การงบประมาณ (Budgeting)

POSDCoRB เป็นคำย่อของกระบวนการบริหาร 7 ประการ โดยการผสมตัวอักษรตัวแรกของกระบวนการทั้ง 7 ตัว เข้าด้วยกัน หลังจากที่ กุลิก ได้เผยแพร่ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหาร POSDCoRB ออกไป วงการบริหารด้านต่างๆ ได้ให้ความสนใจและยอมรับผลการวิเคราะห์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้มีการประยุกต์ใช้โดยอาศัย กระบวนการ POSDCoRB เป็นหลัก และ มีการยึด ย่อกระบวนการบริหารให้มากขึ้น หรือ น้อยลง ตัวอย่าง เช่น สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (American of School Administrators หรือเรียกย่อว่า AASA อ้างถึงใน วิจิตร ศรีสอ้าน 2533: 40 - 42) ได้ยุบรวมบางกระบวนการของ POSDCoRB เข้าด้วยกัน เช่น งบประมาณ และการจัดวางตัวบุคคลไว้ใน การจัดสรรทรัพยากร และเปลี่ยนถ้อยคำให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น การให้แรงกระตุ้น แทน การอำนวยการ และ ใช้การประเมินผล แทน การรายงาน ซึ่งสมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา จัดกระบวนการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดสรรทรัพยากร (Allocation)
3. การให้แรงกระตุ้น (Stimulation)

4. การประสานงาน (Co - ordinating)

5. การประเมินผล (Evaluation)

จากแนวคิดทฤษฎี ของกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ เริ่มจาก การวางแผน การจัดองค์การ ประสานงานและควบคุม และ มีการประเมินผลการบริหารงาน ในทุกขั้นตอน ของกระบวนการบริหารมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน และทุกขั้นตอนมีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของงาน

3.3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม

ผู้บริหารทุกระดับขององค์กรพยายามให้ ผู้อยู่ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วม เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นถึงการมีส่วนร่วม เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ ไม่ใช่ร่างกาย ผู้ได้บังคับบัญชาต้องรู้สึก ว่า พวกเขารับผิดชอบต่อการมีส่วน เกี่ยวข้อง และให้ความช่วยเหลือมากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้

สมยศ นาวิการ (2525:1) ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า คือ กระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ การบริหาร แบบมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล การใช้ความคิดสร้างสรรค์ และ ความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาที่สำคัญ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานซึ่งแนวคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ และความต้องการให้ผู้ได้บังคับบัญชา มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างจริงจังในกระบวนการตัดสินใจของ องค์การ

สมพงษ์ เกษมสิน (2526:102 - 103) ได้ให้ความหมาย ของการบริหารโดย ยึดวัตถุประสงค์ไว้ว่า เป็นกระบวนการบริหารรูปแบบหนึ่ง ที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้งระบบของ องค์การ โดยมีการวางแผน และจัดลำดับความสำคัญของงาน ที่จะต้องดำเนินการด้วยความ ร่วมมือของผู้บริหารทุกระดับขององค์กรในอันที่จะร่วมมือกันบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง 2544:11) ได้เสนอรูปแบบการ บริหารแบบมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การปรึกษาหารือ (Consultive Management) เป็นการบริหารแบบเปิด โอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปแบบ คณะกรรมการ (committee) รูปแบบนี้เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร และการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. กลุ่มคุณภาพ (Q.C. Circles) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน ในรูปของกลุ่ม 8 - 10 คน ที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกันมีโอกาสทำงานร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. ระบบข้อเสนอแนะ (Suggestion System) เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมรูปแบบหนึ่ง โดยมีลักษณะที่แตกต่างจากข้อเสนอแนะที่มักพบเห็นทั่วไป มีลักษณะเป็นผู้รับความคิดเห็นหรือ เป็นกล่องรับความคิดเห็น มีแบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติงานกรอก มีคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะ และ ประเมินข้อเสนอแนะจากแบบฟอร์มต่าง ๆ

4. ระบบที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ (Employee Ownership Plan) รูปแบบนี้ พบมากในการบริหารกิจการของบริษัท หน่วยงานเอกชน หรือ รัฐวิสาหกิจ โดย ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ

3.4 ภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

" การศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน และพัฒนาชาติหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีหน้าที่ในการติดตาม ดูแลให้เยาวชนและประชาชนในพื้นที่มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษาในปัจจุบัน ควรพิจารณาเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับทุกสมัย และให้ตรงกับความต้องการของแต่ละพื้นที่และประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน อีกทั้งพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้สอน ซึ่งผู้เรียนเองก็ต้องได้รับการดูแลให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สมบูรณ์ เพื่อเตรียมพร้อมก่อนแล้วจึงปลูกฝังนิสัย ใฝ่รู้ใฝ่เรียนพร้อมกับสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้ นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีมาเสริมในการจัดการศึกษา จะช่วยให้เยาวชนที่ขาดโอกาสในพื้นที่ห่างไกลได้รับการศึกษากันอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ "

พระราชดำรัสของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในงาน เสมอ 45 เปิดโลกการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเสมือนสิ่งเตือนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ตระหนักถึงภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดการบริหารที่ดีแก่ผู้รับ คือนักเรียน และผลจากการบริหาร คือ ผู้รับบริการ จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือตามที่สังคมต้องการ

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2526: 159 - 160) กล่าวถึงภารกิจของสถานศึกษา ว่า การพิจารณาภารกิจของสถานศึกษา จะต้องมองถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาเป็นหลัก ซึ่งสถานศึกษาจะมีบทบาท หน้าที่หลัก 2 บทบาท คือ

ประการที่หนึ่ง บทบาทในฐานะสถานศึกษา เป็นสถาบันทางการศึกษา ที่เป็นโรงเรียนในสังคม มีหน้าที่ 2 ประการ คือ

1) หน้าที่ในฐานะเป็นสถาบันทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษา และฝึกอบรมแก่สมาชิก

2) หน้าที่ในการสนองความต้องการทั้งในส่วนของสังคมและบุคคล

ประการที่สอง บทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษา มีหน้าที่ ดังนี้

- (1) ให้การศึกษาเบื้องต้นที่กุลบุตรกุลธิดาโดยทั่วไปพึงได้รับ
- (2) ให้การศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (3) ให้การศึกษาภาคบังคับแก่พลเมืองที่อยู่ในเกณฑ์บังคับ
- (4) ปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เป็นตามแบบแผนทางราชการ
- (5) เป็นแหล่งกลางของชุมชน ทั้งในทางการศึกษาและพัฒนาชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 อ้างถึงใน เสริมศักดิ์

วิศาลาภรณ์ 2544: 39) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ไว้ 6 งาน ดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานบุคคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2530 อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ 2544: 39) ได้แบ่ง

งานบริหารโรงเรียนมัธยม ออกเป็น 6 งาน เช่นกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 มาตรา 48 ให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้สถานศึกษา มีหน้าที่บริหารจัดการศึกษาใน 4 ภาระงาน คือ

- 1) การบริหารงานด้านวิชาการ หลักสูตรการสอน
- 2) การบริหารงานด้านบุคคลกร
- 3) การบริหารงานด้านการเงิน
- 4) การบริหารงานทั่วไป

บทบาทหน้าที่ และภารกิจ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังกล่าวข้างต้น ภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจำแนกได้ 2 ประการ ดังนี้

1. งานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งครอบคลุม งานหลักสูตร การเรียนการสอน การจัดหาและใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผลการเรียน และการนิเทศการศึกษา

2. งานสนับสนุน เป็นงานที่สนับสนุนส่งเสริมให้งานวิชาการซึ่งเป็นงานหลัก ของ

สถานศึกษา ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด งานสนับสนุนด้านวิชาการ จึงเป็นงานที่กว้าง และครอบคลุมงานหลายประเภท ดังนี้ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากดังกล่าว การบริหาร เป็นการดำเนินงาน หรือ กิจกรรมร่วมกัน ของกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการที่เหมาะสมกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การจัดองค์การ ประสานงาน และควบคุม และ มีการประเมินผลการบริหารงาน ในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหาร มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงาน และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ ร่วมส่งเสริมสนับสนุน ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของงานการปฏิบัติการกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะภารกิจที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพของคน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกส่วนทุกฝ่าย ควรตระหนักในภารกิจ และให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคณะบุคคลซึ่งมีความสำคัญ ที่จะทำหน้าที่ กำกับ และส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการ ที่มีส่วนร่วมกับชุมชน ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน

คณะบุคคลที่ทำหน้าที่ในลักษณะดังกล่าว มีมาตั้งแต่อดีต แต่ลักษณะบทบาทภารกิจ มีความแตกต่างกันในแต่ละช่วง ในอดีตศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในชุมชน มีวัด บ้าน ร่วมกันจัดการศึกษา ไม่มีกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน แต่เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม

พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษามีระบบระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนได้แต่งตั้งกรรมการตำบล ประกอบด้วย กรรมการ 3 คน คือ กำนัน เจ้าอธิการวัดในตำบล และแพทย์ประจำตำบล มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็ก หารูมาสอนในโรงเรียน ดำรงคืออยู่โดยอาศัยทุนทรัพย์ของประชาชน เรียกว่าโรงเรียนประชาบาล

พ.ศ. 2524 มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การแต่งตั้ง คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2525

พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา 2539 ตามกระแสความต้องการให้คณะกรรมการ โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

พ.ศ. 2540 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมุ่งเน้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา รวมทั้งพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเอง และสามารถจัดการศึกษาในชุมชนได้ ทำให้ กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ขึ้น

4.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคณะกรรมการตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 มีจำนวน อย่างน้อย สถานศึกษาละ เจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย

1) ผู้แทนผู้ปกครอง	ไม่เกิน 2 คน
2) ผู้แทนครู	ไม่เกิน 2 คน
3) ผู้แทนองค์กรชุมชน	ไม่เกิน 2 คน
4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ไม่เกิน 2 คน
5) ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา	ไม่เกิน 2 คน
6) ผู้ทรงคุณวุฒิ	ไม่เกิน 4 คน
7) ผู้บริหารสถานศึกษา	

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเลขานุการ และ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คนใดคนหนึ่งใน (1) (3) (5) และ(6) เป็นประธาน และ อีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

การกำหนดจำนวน และสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน แต่ละองค์ประกอบ ว่ามีจำนวนเท่าใด ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 7 คน และไม่เกิน 15 คน จำนวน และสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้นให้คำนึงถึงคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหมด

ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้ง และ
อนุญาตการลาออก ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.3.1 เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา

4.3.2 เป็นผู้มีความประพฤติดี

4.3.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

4.3.4 ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับ
ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี
นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พ้นวาระ อาจได้รับการแต่งตั้ง
ให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อีก การพ้นจากตำแหน่ง ของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1) ออกตามวาระ

2) ตาย

3) ลาออก

4) ขาดคุณสมบัติทั่วไป

5) เป็นบุคคลล้มละลาย

6) เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือ เสมือนไร้ความสามารถ

7) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิด
ที่ได้กระทำ โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

8) พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับ คณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ในสัดส่วนผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา

9) พ้นจากสถานภาพผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น สำหรับ
คณะกรรมการสัดส่วนผู้แทนผู้ปกครอง

10) พ้นจากสภาพการเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามสัดส่วน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

11) คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวนไม่น้อยกว่าสองในสาม มีมติให้ออก
ยกเว้น ตำแหน่งประธานกรรมการ และเลขานุการ

ในกรณีที่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในองค์ประกอบ ใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่าเก้าสิบวัน ให้สถานศึกษาดำเนินการ เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในองค์ประกอบนั้นภายในสามสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ว่างลง และ ให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ ของกรรมการ ที่ตนแทน

4.4 ภารกิจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. กำกับ และ ติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
5. ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน
6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ของสถานศึกษา
8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ
9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับ ชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน
11. แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือ คณะอนุกรรมการ เพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร
12. ปฏิบัติการอื่นตาม ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

การประชุม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง การดำเนินการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด โดยมี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีอยู่ในขณะนั้น และให้ผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมรับฟัง แสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นสมควรในกรณีที่เป็นเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ ของนักเรียนโดยตรง ให้รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนประกอบการ พิจารณาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วย

ผู้บริหารสถานศึกษา รายงานผลการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่ง ภายใน สิบห้าวัน นับแต่วันที่มีการประชุม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543: 20 - 43)

จากดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคณะบุคคลซึ่ง มีความสำคัญ ที่จะทำหน้าที่ กำกับ และส่งเสริมกิจการของสถานศึกษา ในฐานะที่เป็นองค์กร อย่างเป็นทางการที่มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา ให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิก ของชุมชน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 จำนวนและสัดส่วน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า สถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน ต้องไม่น้อยกว่า 7 คน และไม่เกิน 15 คน จำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการนั้นให้คำนึงถึง คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสตรี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของ คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ทั้งหมด คณะกรรมการฯ มีคุณสมบัติทั่วไปดังนี้ คือ สนใจในการพัฒนาการศึกษา เป็นผู้มีสติปัญญาดี ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย และ ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษา อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษา ขึ้นไปหนึ่งระดับ เป็นผู้ลงนาม ในการแต่งตั้งและอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของ สถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

5. เขตพื้นที่การศึกษา และการบริหารจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอนนทบุรี) จังหวัดสระบุรี

5.1 เขตพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานบริหารงานในระดับปฏิบัติในท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งบริหารงานโดยคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ในการปฏิรูปการศึกษา ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เขตพื้นที่การศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้บัญญัติเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

มาตรา 6 ในการจัดการศึกษา ให้ยึดหลัก 3 ประการ (1) การศึกษาตลอดชีวิต (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) พัฒนาสาระการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และได้กำหนดหลักการจัดโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) มีเอกภาพด้านนโยบาย หลากหลายการปฏิบัติ
- 2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท
- 4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์บุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- 6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการให้กระจายไปยังเขตพื้นที่การศึกษากล่าว กล่าว การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ให้จัดการศึกษา

ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร และความเหมาะสม ด้านอื่นเป็นหลักด้วย ให้คณะกรรมการโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 38 ให้ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่ กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ทั้ง ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และ สำนักงานการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต้องการให้การบริหารจัดการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีการดำเนินการในระดับ เขตพื้นที่การศึกษา ให้มีความคล่องตัว มีความเป็นอิสระ ที่จะบริหารจัดการโดยองค์คณะบุคคล การกระจายอำนาจ ให้กับหน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่ และยึดพื้นที่ที่ไม่ใหญ่มากเกินไปจะสามารถ สะท้อนให้เห็นศักยภาพ และความต้องการของชุมชน ประชาชนในเขตพื้นที่ให้มีส่วนร่วมอย่าง แท้จริง การกำหนดเขตพื้นที่ศึกษายึดเขตอำเภอ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

1) มีจำนวนประชากรประมาณ 150,000 - 200,000 คน
 2) มีสถานศึกษาตั้งแต่ก่อนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาครบ มีจำนวน ใกล้เคียงกัน แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาควรมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประมาณ 100 แห่ง โดย คำนึงถึง โอกาสทางการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพด้วย

3) เขตอำเภอหรือเขตการปกครอง เป็นเกณฑ์แบ่งเขตพื้นที่การศึกษา โดย อำเภอที่มีจำนวนประชากรตามเกณฑ์หรือมากกว่าเกณฑ์ตามข้อ 1) จะจัดเป็นหนึ่งเขตพื้นที่ การศึกษาหากน้อยกว่า เกณฑ์ตามข้อ 1) จะรวมกับอำเภอใกล้เคียงเป็นเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน สำหรับจังหวัดขนาดเล็กที่มีจำนวนประชากรใกล้เคียงกับเกณฑ์ตามข้อ 1) จะใช้เขตจังหวัด เป็น เขตพื้นที่การศึกษา

4) ลักษณะภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตเหมือนกัน หรือ เป็นพื้นที่ ติดต่อกัน การคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร เดินทางไปกลับ ได้ภายใน 1 วัน

การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา ตามเกณฑ์ และแนวทาง ดังกล่าว ทำให้การกำหนด เขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศครั้งแรก จำนวน 327 เขต ต่อมา ได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับ เขตพื้นที่การศึกษา เป็น 2 ระยะ และได้ดำเนินการกำหนด เขตพื้นที่การศึกษา ทั่วประเทศ เป็นครั้งที่สอง เป็น 295 เขต (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา : 2544) และได้กำหนดจังหวัดนำร่อง

แบ่งเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการทดลองบริหารงานโดยใช้เขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนศึกษา ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเขตพื้นที่การศึกษา และได้มีการประกาศกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเป็น การแน่นอน ตามแนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2545 โดยให้มี เขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ใน 75 จังหวัด เหลือเพียง 175 เขตพื้นที่ โดย จังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่ 63 มี 2 เขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยดังนี้

เขตพื้นที่ที่ 1 มีพื้นที่อยู่ใน 8 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน อำเภอดอนพุด อำเภอหนองแซง อำเภอเสาไห้ อำเภอพระพุทธบาท และ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

เขตพื้นที่ที่ 2 มีพื้นที่อยู่ใน 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอวังม่วง อำเภอแก่งคอย อำเภอมวกเหล็ก อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง (กองการมัธยมศึกษา ,ออนไลน์ 2546 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

5.2 การบริหารและการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี

5.2.1 ที่ตั้งสภาพภูมิศาสตร์และสังคม

อำเภอหนองแซง เป็นอำเภอขนาดเล็ก เป็นที่ตั้งของสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอหนองแซง เป็นส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่าแผนก สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี เมื่อมีการกระจายอำนาจ การจัดการศึกษามายังเขตพื้นที่ การศึกษา อำเภอหนองแซง อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 จังหวัดสระบุรี มีสภาพภูมิศาสตร์ ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเสาไห้ และอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอภาชี และอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่ภูมิประเทศเป็นที่ราบ อากาศร้อนค่อนข้างแห้งแล้ง ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก และปลูกมะม่วงเป็นอาชีพรอง ประชากร มีฐานะปานกลาง จนถึงยากจน การดำรงชีวิตมีวิถีชีวิตเรียบง่าย การเดินทางติดต่อ คมนาคม ค่อนข้างสะดวก อำเภอหนองแซง อยู่ห่างจากที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 โดยประมาณ 22 กิโลเมตร

5.2.2 สภาพการศึกษาโดยทั่วไป

อำเภอหนองแซงจัดการศึกษา โดยสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอหนองแซง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี มีภารกิจหลัก ดังนี้

1) จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความพร้อม ในการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

2) จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา เพื่อให้ให้นักเรียนวัยการศึกษาภาคบังคับทุกคนได้เรียนจนจบหลักสูตร มีความรู้ ทักษะเจตคติ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ให้นักเรียนที่เรียนจบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสศึกษาต่อ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอีก 3 ปี มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม และทักษะอาชีพ เพียงพอต่อการออกมาประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หรือ ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

5.2.3 การบริหาร และการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา

1) *ด้านปริมาณ* ในปีการศึกษา 2545 ข้อมูล 10 มิถุนายน 2545 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง มีหน่วยงานในความรับผิดชอบ คือ กลุ่มโรงเรียน 2 กลุ่มโรงเรียน มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 13 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก(ขนาดที่ 1) 9 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง (ขนาดที่ 2) 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน มีบุคลากรจำนวน 119 คน และ นักเรียน 1,633 คน

2) *ด้านคุณภาพ* ระดับประถมศึกษา

- นักเรียนจำนวน 211 คน สามารถเรียนจบชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ภายใน 6 ปี 205 คน ภายใน 7 ปี จำนวน 6 คน

- นักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จำนวน 109 คน มีส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จำนวน 65 คน และมีน้ำหนัก/ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จำนวน 16 คน

- นักเรียนที่เรียนซ้ำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 9 คน

3) *ด้านปัญหาและความต้องการ*

- ด้านการบริหารงานวิชาการ
- ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้
- ด้านคุณภาพการศึกษา
- ด้านคุณธรรมจริยธรรม

เขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานปฏิบัติ เพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การดำเนินการในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีความคล่องตัว มีความเป็นอิสระ ที่จะบริหารจัดการโดยองค์คณะบุคคล การกระจายอำนาจให้กับหน่วยงานปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษา ยึดหลักพื้นที่ที่ไม่ใหญ่มากเกินไป สามารถสะท้อนให้เห็นศักยภาพ และความต้องการของชุมชน ประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาโดยเขตอำเภอ ยึดหลักพื้นที่ที่ไม่ใหญ่มากเกินไป โดยอาศัยเกณฑ์จำนวนประชากร และพื้นที่มี สถานศึกษาตั้งแต่ก่อนระดับ ประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาครบ หรือ มีจำนวนใกล้เคียงกัน นอกจากนี้คำนึงถึงโอกาสทางการศึกษา ลักษณะภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตเหมือนกัน หรือ เป็นพื้นที่ ที่การติดต่อ การคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร เดินทางไปกลับได้ภายในหนึ่งวัน ซึ่งเขตพื้นที่ ทั่วประเทศมี 175 เขต จังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 2 เขตพื้นที่ โดยอำเภอหนองแซง จะอยู่ใน เขตพื้นที่ที่ 1 จัดการศึกษาทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถม และระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นศึกษา สำหรับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อให้นักเรียนในวัยการศึกษา ภาคบังคับทุกคนได้เรียนจนจบหลักสูตร มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ปีการศึกษา 2545 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแซง มีหน่วยงานในความรับผิดชอบ คือ 2 กลุ่มโรงเรียน มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 13 โรงเรียน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และคณะกรรมการโรงเรียน ไว้หลายท่าน ดังนี้

สังพร ศรีเมือง (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า (1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต่างกัน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 (2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่างกัน และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มี ขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประจวบ สีสสาร (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษาของ คณะกรรมการโรงเรียนขยายโอกาส ในเขตการศึกษา 1 ซึ่งผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการโรงเรียน มีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงานและการประเมิน โดยคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดสรรทรัพยากร และการประสานงาน ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมเรื่องอื่น ๆ เป็นการมีส่วนร่วมในระดับ ปานกลาง

เจียมมนพดล ไชยาลักษณ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วม ของ ประชาชนในด้านการปฏิรูปโรงเรียน และสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ในปัจจุบันประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับ "ปานกลาง" แต่ความต้องการของประชาชน ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม อยู่ในระดับ" มาก" ในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านการจัดทำแผนที่ตั้งโรงเรียน ด้านการกำหนดขนาดโรงเรียน ด้านการกระจายอำนาจกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน ด้านการจัดทำแผนแม่บทของโรงเรียน ด้านการกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายและการ บริหารของโรงเรียน ด้านการจัดให้มีองค์กรติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2541: 266) ทำการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากที่สุด คือ กลุ่มกรรมการศึกษาหรือกลุ่มกรรมการโรงเรียน โดยชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาค ทรัพย์สินและวัสดุสิ่งของมากที่สุด สำหรับวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งทางตรง และ ทางอ้อมนั้น เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมสำคัญ และร้องขอความร่วมมือ ชุมชนจะให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดี

สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน กับโรงเรียนนั้น มีปัจจัยด้วยสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม และ เทคโนโลยี ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ลักษณะและองค์ประกอบของ ชุมชนและคุณลักษณะของบุคคลในชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ผลงาน และวิธีปฏิบัติงาน และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้าน อื่น ๆ

สุทธิรักษ์ พิณฑกานนท์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษา พบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน คือ

1. ตอนการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนชุมชนมีส่วนร่วม โดยการให้ข้อมูล ทางอ้อม

2. ขั้นตอนการประชุม เพื่อดำเนินการชุมชนมีส่วนร่วมประชุม โดยส่งตัวแทนในฐานะกรรมการศึกษาของโรงเรียน
3. ขั้นตอนสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล มีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล
4. ขั้นตอนการกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา มีส่วนร่วมโดยกำหนดความเหมาะสมของผู้รับบริการชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล
5. ขั้นตอนการสร้างรายละเอียดต่าง ๆ ของเนื้อหา โดยเป็นผู้ให้และสร้างรายละเอียดของเนื้อหา
6. ขั้นตอนการวิเคราะห์ความเป็นไปของเนื้อหา มีส่วนร่วมโดยเข้าร่วมประชุมวิเคราะห์เนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะ
7. ขั้นตอนนำเนื้อหาไปใช้มีส่วนร่วมโดยเป็นวิทยากรในขั้นตอนนี้ ส่วนปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่า ทุกปัจจัย เงื่อนไข ที่ศึกษามีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งสิ้น

สวัสดิ์ แก้วชนะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง 3 อันดับแรก คือ 1) การส่งเสริมการสอน 2) งานห้องสมุด 3) วัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านปัญหาส่วนตัวและปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียน ยกเว้นปัญหาด้านผู้บริหารและครู อยู่ในระดับน้อย
3. ความต้องการในการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ความต้องการระดับปฏิบัติการ ความต้องการพัฒนาตนเอง และความต้องการระดับนโยบาย

สุทัศน์ วัฒนสุทธิ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า

1. สภาพการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับมาก
2. สภาพการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียน ของกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่น กับ โรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่น แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. จากการสัมภาษณ์กรรมการโรงเรียน จำนวน 300 คน ปรากฏว่าจำนวน 235 คน (78.33%) เห็นว่ากรรมการมีอิสระในการประชุม จำนวน 30 คน (10%) เห็นว่าบรรยากาศของการประชุมเป็นไปตามแนวประชาธิปไตย จำนวน 24 คน (8%) เห็นว่า กรรมการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมตามความเป็นจริง จำนวน 11 คน (3.67%) เห็นว่า กรรมการยังขาดความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับน้อยกว่า

ชูลเลอร์ (Schuler, 1990: 2595 - A อ้างถึงใน สังพร ศรีเมือง 2453: 28) ได้ศึกษาวิจัย การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการศึกษา ในมหาวิทยาลัยมินเนโซตา สหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้พบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เกิดจากความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร ปัญหาของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับของการเข้าร่วมเพียงเรื่องเดียว การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ทั้งหมด ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของการมีส่วนร่วม

เมนู เทคา (Amenu - Tekaa, 1988: 1626 - A อ้างถึงใน ประจวบ สือประสาร 2542: 45) ได้ศึกษา ทศนะของชาวอินเดียน ในประเทศแคนาดา เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาของชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้น เนื่องมาจากประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยให้หลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน งานวิจัยของอเมนู เทคา เน้นที่การมีส่วนร่วมนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารและครูต้องมีบทบาท ช่วยส่งเสริมด้วย

จากการศึกษา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนประชาชนทั่วไปให้ความสนใจและมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในแต่ละกิจกรรมในระดับที่มากขึ้นแตกต่างกัน และการเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการเป็นคณะกรรมการ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงานและการประเมินผล สำหรับการเข้ามามีส่วนร่วมมีปัจจัยทั้งที่เป็นปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนและปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชน จะส่งผลให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และชุมชน ทำให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด โดยทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จะต้อง มีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และจากแนวคิดสำคัญในการจัดองค์กรทางการศึกษา และ การบริหารแบบมีส่วนร่วมได้รับอิทธิพล จากแนวคิดเชิงมนุษยสัมพันธ์ และการบริหารแบบประชาธิปไตย ลักษณะการจัดองค์กรทางการศึกษาแบบมีส่วนร่วม และ การบริหารแบบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชน ชุมชน และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การบริหารการศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม นโยบายของรัฐที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของบุคคล ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น นับว่าการบริหารการศึกษาเป็นวิธีการที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพคุณภาพของคน สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมเป็นหน่วยงานที่สังคมจัดตั้งขึ้น เพื่อสนองความต้องการของสังคมในด้านการให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม การให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาจะทำให้ทราบความต้องการของสังคม การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยให้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานปฏิบัติ ทำให้การบริหารจัดการศึกษามีความเป็นอิสระ มีคล่องตัว มีคุณภาพดียิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2543 ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา โดยกำหนด บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ไว้อย่างชัดเจน จากแนวความคิด และการศึกษาวิจัย ของ สังพร ศรีเมือง ที่ได้สรุปภารกิจ บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 12 ข้อ สรุปเป็นบทบาท มีส่วนร่วม 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านการกำหนดนโยบายและวางแผน ด้านการสนับสนุน ทรัพยากร ด้านการดำเนินการ และด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล จากดังกล่าว ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ของประชาชน ชุมชน และสังคม และเมื่อมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา มายังเขตพื้นที่การศึกษาแล้ว คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อย่างไร จึงได้นำ แนวความคิด การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษามาทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแสง) จังหวัดสระบุรี ครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี จำนวน 195 คน โดยจำแนกตามองค์ประกอบ ดังนี้

1.1.1 ผู้แทนผู้ปกครอง	จำนวน	26	คน
1.1.2 ผู้แทนองค์กรชุมชน	จำนวน	26	คน
1.1.3 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน	26	คน
1.1.4 ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา	จำนวน	26	คน
1.1.5 ผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน	52	คน
1.1.6 ผู้แทนครู	จำนวน	26	คน
1.1.7 ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	13	คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา ในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา (quota sampling) (พิจิตร ทองชั้น 2544: 201) ดังนี้

1.2.1 กำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบโควต้า จำแนกตามองค์ประกอบคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานศึกษาทั้งหมด 13 แห่ง โดยทำการสุ่มตัวอย่าง สถานศึกษาละ 7 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 91 คน

1.2.2 กำหนดขนาดของสถานศึกษา สถานศึกษา 13 แห่ง ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

- 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 9 แห่ง จำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน
  - 2) สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 2 แห่ง จำนวนนักเรียน 121 - 300 คน
  - 3) สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 แห่ง จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป
- รวม สถานศึกษาทั้งหมด จำนวน 13 แห่ง

สำหรับการเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยมีสถานศึกษาทั้งหมด 13 แห่ง แบ่งเป็น 3 ขนาด ดังกล่าวมาใช้ในการเปรียบเทียบ

1.2.3 สุ่มตัวอย่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานศึกษาทั้งหมดใน ข้อ 1.2.2 โดยสุ่มตัวอย่างจากองค์ประกอบ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบละคน ได้กลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1) ผู้แทนผู้ปกครอง	จำนวน	13	คน
2) ผู้แทนองค์กรชุมชน	จำนวน	13	คน
3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน	13	คน
4) ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา	จำนวน	13	คน
5) ผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน	13	คน
6) ผู้แทนครู	จำนวน	13	คน
7) ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	13	คน
รวมสุ่มตัวอย่างทั้งหมด	จำนวน	91	คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามจากแนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง กับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย ผู้วิจัย ได้ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ของ สังพร ศรีเมือง (2543: 31) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ เพื่อ สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า เพื่อสอบถามเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 32 ข้อ โดยเนื้อหาประกอบด้วย 4 ด้าน

- การมีส่วนร่วมด้านการกำหนดนโยบาย จำนวน 8 ข้อ
- การมีส่วนร่วมการสนับสนุน ทรัพยากร จำนวน 8 ข้อ
- การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ จำนวน 8 ข้อ
- การมีส่วนร่วม ด้านการกำกับติดตาม ประเมินผล จำนวน 8 ข้อ

2.2 การพัฒนาเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัย ได้ดำเนินการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 รวบรวมแบบสอบถาม ที่มีความสอดคล้องกับเรื่องที่จะศึกษาวิจัย

2.2.2 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ ศึกษา ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัย

2.2.3 นำแบบสอบถามที่ได้มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหา ของคำถามแต่ละข้อ

2.2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงใหม่ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาวิจัย เพื่อพิจารณา ตรวจสอบแก้ไขเนื้อหา ความถูกต้อง ภาษา และ ความเหมาะสมของแบบสอบถาม

2.3 การทดสอบเครื่องมือวิจัยและการนำเครื่องมือไปใช้

2.3.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ไปทดลองใช้ (Tryout) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีการ Cronbach (Cronbach s Coefficients) ได้ค่าความเชื่อมั่น ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ทั้งฉบับ 0.8599

2.3.2 นำแบบสอบถามที่ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุมัติหัวข้อการศึกษาวิจัย ถึงมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และทำหนังสือ เรียนหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหนองแซง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล จาก ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ผู้วิจัย นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูล โดย ทำการชี้แจงเกี่ยวกับ รายละเอียดวัตถุประสงค์ของศึกษากาการวิจัยและการตอบแบบสอบถามให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ และขอความอนุเคราะห์ผู้บริหาร ช่วยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล จากคณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาของตนเอง

3.4 ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และ ตรวจสอบแบบสอบถาม ที่สมบูรณ์ถูกต้อง จากจำนวนแบบสอบถาม ทั้งสิ้น 91 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการตอบแบบสอบถาม มา วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS V. 10.0 มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมา วิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

4.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความต้องการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ โดย

4.2.1 การหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ค่าส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เพื่อหาระดับ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยกำหนด คะแนน สำหรับคำตอบจากแบบสอบถาม ซึ่งใช้ ระดับคะแนนตามเกณฑ์ ของ สังพร ศรีเมือง (2543; 33) แสดงระดับความต้องการมีส่วนร่วม ดังนี้

ระดับความต้องการมีส่วนร่วม	คะแนน
ร่วมรับรู้	1
ร่วมปฏิบัติ	2
ร่วมวางแผน	3
ร่วมตัดสินใจ	4

และ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนที่แสดง ระดับความต้องการมีส่วนร่วม โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ตามเกณฑ์ ของ สังพร ศรีเมือง (2543: 33) ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม
3.51 - 4.00	ต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด
2.51 - 3.50	ต้องการมีส่วนร่วมมาก
1.51 - 2.50	ต้องการมีส่วนร่วมปานกลาง
1.00 - 1.50	ต้องการมีส่วนร่วมน้อย

4.2.2 นำข้อมูลที่ได้ จากข้อ 4.2.1 มาวิเคราะห์ หาความแตกต่างระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามองค์ประกอบ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ทำการวิเคราะห์ ความแตกต่างค่าเฉลี่ย หาค่า F (F - test) วิเคราะห์ความแปรปรวน และ เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีการเซฟเฟ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ในรูปตารางและบรรยายประกอบ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำเสนอเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามองค์ประกอบคณะกรรมการ ฯ และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวน และร้อยละ ตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	59	64.8
หญิง	32	35.2
รวม	91	100.0
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	3	3.3
30 - 39 ปี	15	16.5
40 - 49 ปี	45	49.5
50 - 59 ปี	19	20.9
60 ปี ขึ้นไป	9	9.9
รวม	91	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. วุฒิการศึกษา		
ระดับประถมศึกษา	29	31.9
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	19	20.9
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	5	5.5
ระดับอนุปริญญา / ปวส. / ปวท.	6	6.6
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	32	35.2
รวม	91	100.0
4. อาชีพ		
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	34	37.4
ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว	14	15.4
เกษตรกรรวม	30	33.0
รับจ้าง	11	12.1
อื่น ๆ (โปรดระบุ ..ข้าราชการบำนาญ)	2	2.2
รวม	91	100.0
5. สถานภาพการเป็นคณะกรรมการ		
ผู้แทนผู้ประกอบการ	13	14.3
ผู้แทนองค์กรชุมชน	13	14.3
ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	13	14.3
ผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษา	13	14.3
ผู้ทรงคุณวุฒิ	13	14.3
ผู้แทนครู	13	14.3
ผู้บริหารสถานศึกษา	13	14.3
รวม	91	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6 ขนาดสถานศึกษา		
เล็ก	63	69.2
กลาง	14	15.4
ใหญ่	14	15.4
รวม	91	100.0

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่ การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.8 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 35.2 ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีช่วงอายุ 40 - 49 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมาคืออายุ 50 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.9 อายุ 30 - 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.5 และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวนน้อยสุด คิดเป็นร้อยละ 3.3

ระดับการศึกษา(วุฒิมัธยมศึกษา) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือ สูงกว่า มี จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.2 รองลงมาจบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 31.9 และ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 20.9 ตามลำดับ

อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 37.4 รองมา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 33.0 อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 15.4

สถานภาพการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 7 องค์ประกอบ จากกลุ่มตัวอย่าง องค์ประกอบละ 1 คน ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา ในสัดส่วนที่เท่ากันมีจำนวน ทั้งหมด โดยคิดเป็นร้อยละ 14.3

ขนาดสถานศึกษา นั้น พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.2 คณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษา ขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนคณะกรรมการ ฯ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 15.4

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับ
ประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามวัตถุประสงค์ รายละเอียดดังนี้

1) ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี
(ดังตาราง 4.2 - 4.6)

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการ
จัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) 4 ด้าน ดังนี้

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
การกำหนดนโยบายและการวางแผน	2.78	0.90	มาก
การสนับสนุน ทรัพยากร	2.78	0.78	มาก
การดำเนินการ	2.66	0.87	มาก
การกำกับ ติดตาม และการประเมินผล	2.64	0.98	มาก
รวมเฉลี่ย	2.71	0.82	มาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี ต้องการมีส่วนร่วม
จัดการศึกษา ในแต่ละด้าน ทั้งในด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน ด้านการสนับสนุน
ทรัพยากร ด้านการดำเนินการ และด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล อยู่ในระดับมาก
โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 2.78 ,2.78, 2.66 และ 2.64

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.71

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน

การกำหนดนโยบายและการวางแผน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. เสนอปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย	2.87	1.01	มาก
2. การกำหนดนโยบายของสถานศึกษา	2.63	1.13	มาก
3. การจัดทำแผนพัฒนาของสถานศึกษา	2.60	1.07	มาก
4. การให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาของสถานศึกษา	2.95	1.14	มาก
5. การจัดทำธรรมนูญของสถานศึกษา	2.73	1.16	มาก
6. การให้ความเห็นชอบธรรมนูญของสถานศึกษา	2.85	1.20	มาก
7. การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา	2.70	1.12	มาก
8. การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา	2.89	1.16	มาก
รวมเฉลี่ย	2.78	0.90	มาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องการมีส่วนร่วมในด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน อยู่ในระดับมาก ทุกกิจกรรม โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยความต้องการมีส่วนร่วม รายกิจกรรมจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาของสถานศึกษา ($\bar{x} = 2.95$) การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ($\bar{x} = 2.89$) เสนอปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย ($\bar{x} = 2.87$) การให้ความเห็นชอบธรรมนูญของสถานศึกษา ($\bar{x} = 2.85$) การจัดทำธรรมนูญของสถานศึกษา ($\bar{x} = 2.73$) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ($\bar{x} = 2.70$) การกำหนดนโยบายของสถานศึกษา ($\bar{x} = 2.63$) และการจัดทำแผนพัฒนาของสถานศึกษา ($\bar{x} = 2.60$)

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ต้องการมีส่วนร่วมในด้านการกำหนดนโยบาย และการวางแผน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับ ความต้องการมีส่วนร่วมในการ
จัดการศึกษา ด้านการสนับสนุนและทรัพยากร

การสนับสนุน และ ทรัพยากร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
9. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา	2.74	0.94	มาก
10. การส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการนำวิทยากร บุคคลภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อ สร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนของทุกด้าน	2.96	0.99	มาก
11. การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับผู้ปกครอง และชุมชน	2.89	0.99	มาก
12. การประสานความสัมพันธ์กับองค์กรภาครัฐและ เอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการ ของชุมชน	2.65	1.00	มาก
13. การประสานงานกับองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษามีส่วนร่วม ในการพัฒนา ชุมชนและท้องถิ่น	2.70	1.03	มาก
14. การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของ ชาติ	2.74	0.90	มาก
15. ส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้ รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ	2.88	1.02	มาก
16. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กและ เยาวชน	2.67	0.99	มาก
รวมเฉลี่ย	2.78	0.78	มาก

ผลการวิเคราะห์ จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐาน ต้องการมีส่วนร่วมในด้านการสนับสนุน ทรัพยากร อยู่ในระดับมาก ทุกกิจกรรม
 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยความต้องการมีส่วนร่วม รายกิจกรรมจากมากไปหาน้อย ดังนี้
 การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำวิทยากรบุคคลภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เพื่อสร้าง
 เสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ($\bar{x} = 2.96$) การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา
 กับผู้ประกอบการ และชุมชน ($\bar{x} = 2.89$) ส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการ
 ศึกษาชั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ($\bar{x} = 2.88$) การส่งเสริมสนับสนุนให้มี
 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนให้มี การสืบสานจารีตประเพณี
 ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ ($\bar{x} = 2.74$) การประสานงานกับองค์กรภาครัฐและ
 เอกชนเพื่อให้สถานศึกษามีส่วนร่วม ในการพัฒนา ชุมชนและท้องถิ่น ($\bar{x} = 2.70$) ส่งเสริม
 สนับสนุน ให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน ($\bar{x} = 2.67$) และด้านการประสานความสัมพันธ์
 กับองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน ($\bar{x} = 2.65$)

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน
 เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 ระดับประถมศึกษา ด้านการสนับสนุนทรัพยากร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการดำเนินการ

การดำเนินการ	X	S.D.	ระดับความต้องการ
17. ร่วมและสนับสนุนการดำเนินการจัดทำข้อมูลเด็กในเขตบริการ	2.45	1.08	ปานกลาง
18. ดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ	2.60	1.07	มาก
19. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ และ ด้านบริหารทั่วไป	2.59	1.14	มาก
20. การให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น	2.81	1.01	มาก
21. แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.91	1.04	มาก
22. การปฏิบัติการดำเนินการอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา	2.48	1.14	ปานกลาง
23. การช่วยเหลือแก้ปัญหา และส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ	2.81	1.13	มาก
24. ดำเนินการให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน ตามแผนของสถานศึกษา ตลอดจนร่วมเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับภารกิจของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ	2.60	1.10	มาก
รวมเฉลี่ย	2.66	0.87	มาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน ต้องการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก ในกิจกรรมต่อไปนี้ โดย
 เรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยความต้องการมีส่วนร่วม รายกิจกรรมจากมากไปหาน้อย ดังนี้ แต่งตั้ง
 ที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่า ด้วย คณะ
 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 2.91$) การให้ความเห็นชอบในการจัดทำสารขอ
 หลักสูตรให้ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.81$) การช่วยเหลือแก้ปัญหา
 และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 อย่างมีคุณภาพ ($\bar{X} = 2.81$) ดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการดูแลเด็กพิการ
 เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ($\bar{X} = 2.60$)
 ดำเนินการ ให้การสนับสนุน การปฏิบัติงานตามแผนของสถานศึกษา ตลอดจนร่วมเป็นคณะ
 ทำงานเกี่ยวกับภารกิจของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 2.60$) และ เสนอแนวทาง
 และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหาร
 ทั่วไป ($\bar{X} = 2.59$)

สำหรับ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการดำเนินการ อยู่ใน
 ระดับปานกลาง ในกิจกรรมต่อไปนี้ การปฏิบัติการดำเนินการอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจาก
 หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.48$) ร่วมและสนับสนุนการดำเนินการจัดทำข้อมูล
 เด็กในเขตบริการ ($\bar{X} = 2.45$)

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1(อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 ระดับประถมศึกษา ด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

การกำกับ ติดตาม และประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
25. การกำกับ ติดตาม การดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา	2.57	1.20	มาก
26. การประเมินผล แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา	2.59	1.26	มาก
27. การประเมินผล แผนพัฒนาของสถานศึกษา	2.56	1.25	มาก
28. การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา	2.49	1.23	ปานกลาง
29. การให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน	2.79	1.19	มาก
30. การร่วมกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินตนเอง และประเมินภายนอกของสถานศึกษา	2.65	1.16	มาก
31. การนำผลการประเมินมาพัฒนา และปรับปรุงการบริหารในสถานศึกษา	2.68	1.17	มาก
32. การปรับปรุงแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับผลการประเมิน	2.80	1.15	มาก
รวมเฉลี่ย	2.64	0.98	มาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน ต้องการมีส่วนร่วมใน ด้านการกำกับ ติดตาม และการประเมินผล อยู่ในระดับมาก
 ในกิจกรรมต่อไปนี้ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยความต้องการมีส่วนร่วม รายกิจกรรมจากมากไป
 หาน้อย ได้ดังนี้ การปรับปรุงแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับ
 ผลการประเมิน ($\bar{X} = 2.80$) การให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของ
 สถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน ($\bar{X} = 2.79$) การนำผลการประเมินมาพัฒนา และ
 ปรับปรุงการบริหารในสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.68$) การร่วมกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมิน
 ตนเอง และประเมินภายนอกของสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.65$) การประเมินผลแผนปฏิบัติการ
 ประจำปีของสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.59$) การกำกับ ติดตาม การดำเนินงานตามแผนของ
 สถานศึกษา ($\bar{X} = 2.57$) และการประเมินผล แผนพัฒนาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.56$)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ใน
 ด้านการกำกับ ติดตามและการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ในกิจกรรมต่อไปนี้ การจัดทำ
 รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.49$)

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1(อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 ระดับประถมศึกษา ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย
 เท่ากับ 2.64

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามองค์ประกอบ
คณะกรรมการ ฯ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา
รายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 4.7 - 4.17)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวน ของระดับความต้องการ
มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตามองค์ประกอบ ของ คณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบของคณะกรรมการ	X	S.D	ระดับความต้องการ
ผู้แทนผู้ปกครอง	2.04	0.83	ปานกลาง
ผู้แทนองค์กรชุมชน	2.46	0.58	ปานกลาง
ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	2.69	0.52	มาก
ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา	2.52	0.76	มาก
ผู้ทรงคุณวุฒิ	2.35	0.71	ปานกลาง
ผู้แทนครู	3.28	0.73	มากที่สุด
ผู้บริหารสถานศึกษา	3.65	0.35	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	2.71	0.82	มาก
F Ratio =	9.388 *		
F prob หรือ Sig =	0.000		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้แทนครู ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.65$) และผู้แทนครู ($\bar{X} = 3.28$)

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.69$) และผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.52$)

ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนองค์กรชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้แทนองค์กรชุมชน ($\bar{X} = 2.46$) ผู้ทรงคุณวุฒิ ($\bar{X} = 2.35$) และ ผู้แทนผู้ประกอบการ ต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.04$)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยทดสอบความแตกต่าง ด้วยสถิติทดสอบ F (F - Test) แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P < .05$)

เมื่อพิจารณาโดยสรุป แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแสง) จังหวัดสระบุรี ในแต่ละองค์ประกอบ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตามองค์ประกอบ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

	ผู้แทน ผู้ปกครอง	ผู้แทน องค์กร ชุมชน	ผู้แทน องค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น	ผู้แทน ศิษย์เก่า	ผู้ทรง คุณ วุฒิ	ผู้ แทน ครู	ผู้บริ หาร	
	X	2.04	2.46	2.69	2.52	2.35	3.28	3.65
ผู้แทนผู้ปกครอง	2.04							
ผู้แทนองค์กร- ชุมชน	2.46							
ผู้แทนองค์กรปก- ครองส่วนท้องถิ่น	2.69							
ผู้แทนศิษย์เก่า	2.52							
ผู้ทรงคุณวุฒิ	2.35							
ผู้แทนครู	3.28	1.233*	-	-	-	-	-	-
ผู้บริหารสถาน- ศึกษา	3.65	1.611*	1.189*	.964*	1.137*	1.301*	-	-

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.8 เมื่อตรวจสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย เป็นรายคู่ ตามวิธีการของเซฟเฟ แสดงให้เห็นว่า ผู้แทนครู ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แตกต่าง จากผู้แทนผู้ปกครอง โดยผู้แทนครู ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มากกว่าผู้แทนผู้ปกครอง มีค่า Mean Difference 1.233

ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แตกต่าง จากผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มากกว่าผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่า Mean Difference 1.611, 1.189 และ .964 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าความแปรปรวน ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในแต่ละด้าน จำแนกตามองค์ประกอบ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบ ของ คณะกรรมการฯ	การกำหนด นโยบาย และ วางแผน		การสนับสนุน ทรัพยากร		การดำเนินการ		การกำกับ ติดตาม และ ประเมินผล	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
	ผู้แทนผู้ปกครอง	1.94	0.80	2.29	0.92	2.00	0.81	1.93
ผู้แทนองค์กรชุมชน	2.51	0.57	2.49	0.59	2.41	0.63	2.44	0.81
ผู้แทนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	2.85	0.61	2.73	0.51	2.57	0.66	2.62	0.64
ผู้แทนศิษย์เก่า	2.44	0.73	2.71	0.79	2.57	0.83	2.35	0.97
ผู้ทรงคุณวุฒิ	2.50	0.91	2.49	0.65	2.34	0.83	2.09	0.86
ผู้แทนครู	3.36	0.81	3.23	0.73	3.19	0.84	3.33	0.80
ผู้บริหารสถานศึกษา	3.84	0.24	3.50	0.52	3.53	0.62	3.75	0.35
รวมเฉลี่ย	2.78	0.89	2.78	0.78	2.66	0.87	2.64	0.98
F Ratio =	10.755*		5.180*		6.327*		9.087*	
F Prob =	0.000		0.000		0.000		0.000	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นว่า ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน ด้านการกำหนดนโยบาย และการวางแผน ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนองค์กรชุมชน ต้องการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้แทนผู้ปกครอง ต้องการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการสนับสนุน ทรัพยากร ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ผู้แทนศิษย์เก่า ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนผู้ปกครอง ต้องการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการดำเนินการ ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ใน ระดับมากที่สุด ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนศิษย์เก่า ต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนผู้ปกครอง ต้องการมีส่วนร่วมอยู่ใน ระดับปานกลาง

ด้านการกำกับ ติดตามและการประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้แทนครู และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนผู้ปกครอง ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยทดสอบความแตกต่าง ด้วยสถิติทดสอบ F (F - test) ในแต่ละด้าน แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละองค์ประกอบ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในแต่ละด้าน ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) ทุกด้าน

เมื่อพิจารณาโดยสรุป แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละองค์ประกอบ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในแต่ละด้าน ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการกำหนดนโยบาย และการวางแผน จำแนกตามองค์ประกอบ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

		ผู้แทน ผู้ปกครอง	ผู้แทน องค์กรชุมชน	ผู้แทน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	ผู้แทน ศิษย์เก่า	ผู้ทรง คุณวุฒิ	ผู้ แทน ครู	ผู้บริ หาร สถาน ศึกษา
องค์ประกอบ ของ คณะกรรมการฯ	$\bar{X}$	1.94	2.51	2.85	2.44	2.50	3.36	3.84
ผู้แทนผู้ปกครอง	1.94							
ผู้แทนองค์กรชุมชน	2.51							
ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	2.85							
ผู้แทนศิษย์เก่า	2.44							
ผู้ทรงคุณวุฒิ	2.50							
ผู้แทนครู	3.36	1.413*	-	-	-	-	-	-
ผู้บริหารสถานศึกษา	3.84	1.894*	1.327	-	1.394*	1.337*	-	-

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.10 เมื่อตรวจสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย เป็นรายคู่ตามวิธีการของเซฟเฟ แสดงให้เห็นว่า ผู้แทนครู ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน มากกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง มีค่า Mean Difference เท่ากับ 1.413 ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน มากกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า และ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีค่า Mean Difference ตามลำดับ ดังนี้ 1.894, 1.327, 1.394 และ 1.337

ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็น รายคู่ ของระดับ ความต้องการมีส่วนร่วม ในการ

จัดการศึกษาด้านการสนับสนุน ทรัพยากร จำแนกตามองค์ประกอบ ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

	ผู้แทน ผู้ปกครอง	ผู้แทน องค์กร ชุมชน	ผู้แทน องค์กร ปกครอง ส่วน ท้องถิ่น	ผู้แทน ศิษย์ เก่า	ผู้ทรง คุณ วุฒิ	ผู้ แทน ครู	ผู้ บริหาร	
องค์ประกอบ ของ คณะกรรมการฯ								
	$\bar{X}$	2.29	2.49	2.73	2.71	2.49	3.23	3.50
ผู้แทนผู้ปกครอง	2.29							
ผู้แทนองค์กรชุมชน	2.49							
ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	2.73							
ผู้แทนศิษย์เก่า	2.71							
ผู้ทรงคุณวุฒิ	2.49							
ผู้แทนครู	3.23							
ผู้บริหารสถานศึกษา	3.50	1.212*	1.009*	-	-	1.009*	-	-

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า เมื่อตรวจสอบความแตกต่าง ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ตามวิธีการของเซฟเฟ ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการสนับสนุน ทรัพยากร มากกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน และ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีค่า Mean Difference เรียงลำดับดังนี้ 1.212, 1.009 และ 1.009

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของระดับ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการดำเนินการ จำแนกตามองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

	ผู้แทน ผู้ปกครอง	ผู้แทน องค์กร ชุมชน	ผู้แทน องค์กร ปกครอง ส่วน ท้องถิ่น	ผู้แทน ศิษย์ เก่า	ผู้ทรง คุณ วุฒิ	ผู้ แทน ครู	ผู้ บริหาร สถาน ศึกษา	
องค์ประกอบ ของ คณะกรรมการฯ								
	$\bar{X}$	2.00	2.41	2.57	2.57	2.33	3.19	3.53
ผู้แทนผู้ปกครอง	2.00							
ผู้แทนองค์กรชุมชน	2.41							
ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	2.57							
ผู้แทนศิษย์เก่า	2.57							
ผู้ทรงคุณวุฒิ	2.33							
ผู้แทนครู	3.19	1.183*	-	-	-	-	-	
ผู้บริหารสถานศึกษา	3.53	1.519*	1.115*	-	-	1.192*	-	

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.12 แสดงให้เห็นว่า เมื่อตรวจสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ตามวิธีการของเซฟเฟ ผู้แทนครู ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการดำเนินการ มากกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง โดยมีค่า Mean Difference 1.183

ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการดำเนินการ มากกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง ค่า Mean Difference 1.519 ผู้แทนองค์กรชุมชน มีค่า Mean Difference 1.115 และ ผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่า Mean Difference 1.192

ตารางที่ 4.13 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของ ระดับ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล จำแนกตามองค์ประกอบของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

	ผู้แทน ผู้ปกครอง	ผู้แทน องค์กร ชุมชน	ผู้แทน องค์กร ปกครอง ส่วน ท้องถิ่น	ผู้แทน ศิษย์ เก่า	ผู้ทรง คุณ วุฒิ	ผู้ แทน ครู	ผู้ บริหาร	
องค์ประกอบ ของ คณะกรรมการฯ	$\bar{X}$	1.93	2.44	2.62	2.35	2.09	3.33	3.75
ผู้แทนผู้ปกครอง	1.93							
ผู้แทนองค์กรชุมชน	2.44							
ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	2.62							
ผู้แทนศิษย์เก่า	2.35							
ผู้ทรงคุณวุฒิ	2.09							
ผู้แทนครู	3.33	1.394*	-	-	-	1.240*	-	-
ผู้บริหารสถานศึกษา	3.75	1.817*	1.307*	1.135*	1.404*	1.664*	-	-

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นว่า เมื่อตรวจสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ตามวิธีการของเซฟเฟ ผู้แทนครู ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการกำกับติดตาม และประเมินผล มากกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง โดยมีค่า Mean Difference 1.394 และ ผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่า Mean Difference 1.240

ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการกำกับติดตาม และประเมินผล มากกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง โดยค่า Mean Difference 1.817 ผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่า Mean Difference 1.664 ผู้แทนศิษย์เก่า มีค่า Mean Difference 1.404 ผู้แทนองค์กรชุมชน ค่า Mean Difference 1.307 แล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีค่า Mean Difference 1.135

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวน ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
ขนาดเล็ก	2.63	0.84	มาก
ขนาดกลาง	3.02	0.72	มาก
ขนาดใหญ่	2.80	0.80	มาก
รวมเฉลี่ย	2.71	0.82	
F Ratio	1.417		
F Prob	0.248		

ผลการวิเคราะห์ที่จากตารางที่ 4.14 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี ในสถานศึกษาทุกขนาดต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{x} = 3.02$) สถานศึกษาขนาดใหญ่ ($\bar{x} = 2.80$) และสถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{x} = 2.63$)

เมื่อพิจารณา ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยทดสอบความแตกต่าง ด้วยสถิติทดสอบ F (F-test) แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ต่างกัน

เมื่อพิจารณาโดยสรุป แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี ในสถานศึกษาที่มีขนาด ต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ต่างกัน

ตารางที่ 4.15 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของระดับ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา	$\bar{X}$	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		2.63	3.02	2.80
ขนาดเล็ก	2.63			
ขนาดกลาง	3.02			
ขนาดใหญ่	2.80			

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นว่า เมื่อตรวจสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีการของ เซฟเฟ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี ในสถานศึกษาทุกขนาด ทั้งสถานศึกษาขนาดใหญ่ สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็ก ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก และ ไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวน ของระดับ
ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในแต่ละด้าน จำแนกตามขนาด
ของสถานศึกษา

ขนาดของ สถานศึกษา	การกำหนด นโยบายและ การวางแผน		การสนับสนุน ทรัพยากร		การดำเนินการ		การกำกับ ติต ตาม และ ประเมินผล	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
	ขนาดเล็ก	2.70	0.94	2.75	0.81	2.57	0.88	2.49
ขนาดกลาง	2.98	0.76	2.97	0.68	3.08	0.77	3.04	0.83
ขนาดใหญ่	2.92	0.83	2.72	0.74	2.64	0.88	2.92	0.98
รวมเฉลี่ย	2.78	0.90	2.78	0.78	2.66	0.87	2.64	0.98
F Ratio	0.781		0.520		2.007		2.547	
F Prob	0.461		0.596		0.141		0.084	

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่า ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาทุกขนาด ต้องการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X} = 2.98$) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ($\bar{X} = 2.92$) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X} = 2.70$)

ด้านการสนับสนุน ทรัพยากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาทุกขนาด ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X} = 2.97$) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X} = 2.75$) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ($\bar{X} = 2.72$)

ด้านการดำเนินการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาทุกขนาด ต้องการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับที่ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X} = 3.08$) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ($\bar{X} = 2.64$) และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X} = 2.57$)

ด้านการกำกับ ติดตาม และ ประเมินผล คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาทุกขนาด ต้องการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับที่ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X} = 3.04$) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ($\bar{X} = 2.92$) และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X} = 2.49$)

เมื่อพิจารณาผล การวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยทดสอบความแตกต่าง ด้วยสถิติทดสอบ F (F-test) แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกด้าน ไม่ต่างกัน

เมื่อพิจารณาโดยสรุป แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในแต่ละด้าน ไม่ต่างกัน

ตารางที่ 4.17 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละด้าน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
การกำหนดนโยบายและการวางแผน	$\bar{X}$	2.70	2.98	2.92
ขนาดเล็ก		2.70		
ขนาดกลาง			2.98	
ขนาดใหญ่				2.92
การสนับสนุน ทรัพยากร	$\bar{X}$	2.75	2.97	2.72
ขนาดเล็ก		2.75		
ขนาดกลาง			2.97	
ขนาดใหญ่				2.72
การดำเนินการ	$\bar{X}$	2.57	3.08	2.64
ขนาดเล็ก		2.57		
ขนาดกลาง			3.08	
ขนาดใหญ่				2.64
การกำกับ ติดตาม และประเมินผล	$\bar{X}$	2.49	3.04	2.92
ขนาดเล็ก		2.49		
ขนาดกลาง			3.04	
ขนาดใหญ่				2.92

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.17 แสดงให้เห็นว่า เมื่อตรวจสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ตามวิธีการของเซฟเฟ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน ด้านสนับสนุน ทรัพยากร ด้านดำเนินการ และด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ไม่ต่างกัน ในทุกด้าน

บทที่ 5

สรุปการศึกษาวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี บทนี้เป็นการสรุปการศึกษาวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. สรุปการศึกษาวิจัย
  - 1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย
  - 1.2 วิธีดำเนินการ
  - 1.3 ผลการศึกษาวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปการศึกษาวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี จำแนกตามองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

1.2 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแซง) จังหวัดสระบุรี จำแนกตามแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 195 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี โดยจำแนก ตามองค์ประกอบ ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบ โควต้า (quota sampling) องค์ประกอบละ 1 คน และการจับฉลากจากรายชื่อคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละองค์ประกอบ ในแต่ละสถานศึกษา รวมจำนวน 91 คน จาก สถานศึกษา 13 แห่ง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ที่สร้างขึ้นจาก แบบสอบถามมาตรฐานค่า จากแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ปรับปรุงการใช้ข้อความ การใช้ภาษา ความเข้าใจในข้อคำถาม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณา ปรับปรุงเครื่องมือ จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบสอบถาม โดยทดลองใช้กับคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) เท่ากับ 0.86

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย ทำหนังสือขออนุมัติหัวข้อการศึกษาวิจัย จาก มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช ทำหนังสือ เรียน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง ขออนุญาต เก็บรวบรวมข้อมูล และทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูล จากคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้น 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมแบบสอบถาม คืนด้วยตนเอง ตรวจสอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ถูกต้อง ได้แบบสอบถามจำนวน ทั้งหมด 91 ฉบับ

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) การหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D) เพื่อหาระดับ ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เทียบ กับ กำหนดคะแนนสำหรับคำตอบจากแบบสอบถาม ซึ่งจะแสดงระดับความต้องการมีส่วนร่วม
- 2) นำข้อมูลที่ได้จาก 1) มาวิเคราะห์ หาความแตกต่าง ระดับความ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตาม องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

วิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ความแปรปรวน โดยใช้สถิติ F- test และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ตามวิธีการเซฟเฟ (Scheffe)

1.3 ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี สรุปผลการค้นคว้าตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.3.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา 1

(อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการร่วมวางแผนในการจัดการศึกษา แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ เสนอแนวทางการดำเนินงาน และเพื่อประกอบการตัดสินใจในการจัดการศึกษา เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน ด้านการสนับสนุน ทรัพยากร ด้านการดำเนินการ และด้านการกำกับ ติดตาม และการประเมินผล ในระดับมาก โดยมีความต้องการร่วมวางแผนในการจัดการศึกษา มากทุกด้าน

1.3.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา 1

(อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ทุกองค์ประกอบของคณะกรรมการ ฯ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีการของเซฟเฟ พบว่า ผู้แทนครู ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มากกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มากกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า สถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

1.3.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา 1

(อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า Sigfinigrance หรือค่า Sig = 0.141 ดังนั้น $0.141 > 0.05$ F Ratio = 2.007 ซึ่งการตีความหมาย ถ้าค่า F Ratio ใกล้เคียงกับ 1 จะต้องยอมรับสมมติฐานศูนย์ คือ มีความไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ 2544: 109) และ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของเซฟเฟ ไม่พบ ความแตกต่าง ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ด้วยเช่นกัน

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี มีประเด็นที่น่าสนใจบางประเด็นที่จะกล่าวถึง คือ ข้อค้นพบที่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ความแตกต่างเมื่อเทียบกับความคาดหวังหรือสภาพปกติทั่วไป ข้อค้นพบเด่นที่จะนำมากล่าว ย้ำ และจุดดี จุดด้อยของการศึกษาวิจัย ที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผน แสดงความคิดเห็น ให้ ข้อเสนอแนะ เสนอแนวทางในการดำเนินงาน ประกอบการตัดสินใจ ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษา ของ เจียมพนอด ไชยลักษณ์ (2542: บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ความต้องการของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ สังพร ศรีเมือง (2543: 75) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มี อยู่ในระดับมากนี้ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนให้ความสนใจ และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการศึกษา สอดคล้องกับข้อค้นพบ ของ ซูลเลอร์ (Suler, 1990 : 2595 -A) ที่พบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความสนใจและความกระตือรือร้นดังกล่าว อาจเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาทั้ง ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป มายังสถานศึกษาโดยตรง และ กำหนดให้สถานศึกษา มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดระเบียบ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาในสังกัด มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และสามารถปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงได้ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละแห่งมีการคัดเลือก แต่งตั้ง ตลอดจนจัดอบรม สัมมนาให้ความรู้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการ ฯ อย่างต่อเนื่อง ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าใจบทบาทของตนเองได้เป็นอย่างดี และ ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก และเป็นความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับมาก ในทุกด้าน

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละองค์ประกอบ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต่างกัน โดยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และ ผู้แทนครู ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนศิษย์เก่า ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ สังพร ศรีเมือง (2543 :39) พบว่า ความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้แทนครู อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบ ของ ประหยัด พาณิชยดี (2542 : 83 - 85) พบว่า การปฏิบัติงานของ คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู มีการปฏิบัติงานมากกว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นอย่างดี และ การจัดการศึกษา ถือเป็นบทบาทภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้แทนครู ที่จะต้องเกี่ยวข้อง และรับผิดชอบโดยตรง ผู้บริหารสถานศึกษาเอง จะต้องเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์

สำหรับผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนผู้ปกครอง ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประจวบ สื่อประसार (2542: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนผู้ปกครอง ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ใน ระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้แทนองค์กรชุมชน และ ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นกลุ่มบุคคลที่มีภารกิจมาก ต้องประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว สอดคล้องกับข้อค้นพบของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผล หรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ เรื่องเศรษฐกิจ

ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไป เป็นผู้ที่มีความไว้วางใจจากบุคคลหลายฝ่าย หลายหน่วยงาน อาจจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของหน่วยงานอื่นที่นอกเหนือจากมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมหรือสนใจในการจัดการศึกษาเท่าที่ควร ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึง อยู่ในระดับปานกลาง เท่านั้น

2.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ไม่ต่างกัน

ทั้งนี้พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน สถานศึกษาขนาดใหญ่ สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็ก มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก และจากการพิจารณาผลการวิเคราะห์

ความแปรปรวน โดยทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติทดสอบ F (F - test) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาทุกขนาด มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่แตกต่าง และไม่สอดคล้องกับการศึกษา ของ สังพร ศรีเมือง (2543: 53) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาทุกขนาด ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ F (F - test) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาต่างกัน จากข้อค้นพบที่แตกต่างกัน ดังกล่าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขนาดไม่ใหญ่ หรือมีจำนวนมากไม่เพียงพอ (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ 2544: 110) การที่กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กหรือมีจำนวนน้อย (กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่มีเพียง 2 แห่ง และ สถานศึกษาขนาดกลาง มี 2 แห่ง) อาจทำให้เกิดการคลาดเคลื่อนของการอ้างอิงข้อมูลได้

อีกประการหนึ่ง เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี เป็นอำเภอขนาดเล็ก สภาพแวดล้อม พื้นที่ ไม่แตกต่างกันการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมสะดวก สภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกันการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน วัฒนธรรมความเป็นอยู่ไม่แตกต่างกัน ส่งผลให้ทัศนคติ หรือความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม การรับรู้ ความต้องการคล้ายคลึงกัน ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาทุกขนาด มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.4 ข้อดี และข้อบกพร่องของการศึกษาวิจัย

ข้อดี การเก็บรวบรวมข้อมูล ในครั้งนี้ ผู้วิจัย สามารถแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการด้วยตนเอง ทำให้ได้ข้อมูลที่ ครบถ้วนทุกฉบับ ได้ครบ 100 % เนื่องจากอยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน

ข้อบกพร่อง เนื่องจาก เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแขง) จังหวัดสระบุรี มีขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างอาจไม่เพียงพอในการอ้างอิงข้อมูล บางครั้งอาจเกิดการคลาดเคลื่อนของข้อมูลได้

3. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ เพื่อนำข้อค้นพบไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และเพื่อเป็นแนวทางการวิจัยเรื่องอื่นๆ ที่สอดคล้องเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยนี้ในโอกาสต่อไป

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จากการศึกษาวิจัย แม้พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกด้าน อยู่ในระดับมาก สถานศึกษาควรจัดทำแผน หรือ โครงการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง ในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการกำกับติดตาม และ ประเมินผล

3.1.2 สถานศึกษาควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ตลอดจนประสานสัมพันธ์ อันดี กับ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชูเลอร์ (Schuler, 1990: 2595 - A อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2537: 185) พบว่า การเข้าร่วมอย่างไม่ประสิทธิภาพ เกิดจากการขาด การสื่อสารผลประโยชน์จากการที่เข้าร่วม นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนให้รับทราบข่าวสารภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง จะช่วยส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

3.1.3 สถานศึกษา หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มี การอบรม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และสร้างความ ตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษา มากยิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผล ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ของคณะกรรมการสถานศึกษา ในโอกาสต่อไป

3.2.2 ควรศึกษาวิจัยว่า ขณะนี้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 มากน้อยเพียงใด

3.2.3 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโอกาสต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานด้านการจัดโครงสร้างองค์กร การแบ่งส่วนงาน สำนักงานปฏิรูปการศึกษา "เขตพื้นที่การศึกษาสู่การปฏิบัติ " กรุงเทพมหานคร พิมพ์ดี 2544
- กองการสามัญศึกษา" บัญชีกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาแบบทำประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2545, [ออนไลน์] .<http://secondary.ge.go.th> , 2546 เข้าถึงได้จาก [http://secondary.ge.go.th / Area 175s 14.htm](http://secondary.ge.go.th/Area175s14.htm). [25 กุมภาพันธ์ 2546]
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน " สกศ. กับการพัฒนาการศึกษาไทย " หน้า 47 - 48 กรุงเทพมหานคร พิมพ์ดี 2545 (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 46 ปี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี)
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน " แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน " กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2543
- เจียมมนพดล ไชยาลักษณ์ " การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการปฏิรูปโรงเรียน และสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ " การศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2542
- ชูชาติ พวงสมจิตร์ " ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน กับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร " วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541
- ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์ และสุวรรณี คำมั่น " หน่วยที่ 2 บริบทด้านเศรษฐกิจ " ใน **ประมวลสารชุดวิชาบริบททางการบริหารการศึกษา** หน้า 122-124 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2545
- ธีรวงศ์ คงทอง " การถือครองที่ดินกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตอุทยานแห่งชาติ : กรณีศึกษาประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ ปุย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ " การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543

- ประจวบ สื่อประสาร " การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ของคณะกรรมการโรงเรียนขยายโอกาสในเขตการศึกษา 1 " วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2542
- ประหยัด พาณิชยดี " ศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ " รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2542
- ประสาน ท่าข้าม " ความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเชียงใหม่ " วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช 2543
- ปรีชา คัมภีรปกรณ์ " หน่วยที่ 3 ขอบข่ายของการจัดโรงเรียนประถมศึกษา ใน **เอกสารการการสอนชุดวิชาการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา** นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2526
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ " บทที่ 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวน " ใน **การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการบริหาร** หน้า 110 กรุงเทพมหานคร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ธันวาคม 2544
- ปฏิญญา สาธร " **หลักการบริหารการศึกษา** " กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช 2536
- วิจิตร ศรีสอ้าน " หน่วยที่ 1 ปรัชญาและพัฒนาการบริหาร " ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและระบบบริหารการศึกษา** นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2533
- สังพร ศรีเมือง " การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ " วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2543
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง " รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา " **วารสารข้าราชการครู** กรุงเทพมหานคร เคพรินทร์ อินเตอร์กรุ๊ป (พฤศจิกายน 2544) หน้า 10 - 11
- สวัสดิ์ แก้วชนะ " บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพัฒนา 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น " ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2544

- สุภรณ์ สุภาพงษ์ " กรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะการวิจัยเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ " ใน **วารสาร
วิชาการ** (ฉบับที่ 8) กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ (สิงหาคม 2543)
หน้า 2
- สุทธิรักษ์ ปิณฑกานนท์ "การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา " ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543
- สริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ "หน่วยที่ 12 การบริหารแบบมีส่วนร่วม" ใน **ประมวลสาระชุดวิชา
ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา** หน้า 183 - 184 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2544
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ "หน่วยที่ 5 ภาวะผู้นำ " ใน **ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนว
ปฏิบัติในการบริหารการศึกษา** หน้า 92 - 93 นนทบุรี มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช 2544 : 92 - 93
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา องค์การมหาชนเฉพาะกิจ "ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 " กรุงเทพมหานคร บุญศิริการพิมพ์ 2544
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) องค์การมหาชนเฉพาะกิจ " พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.2542 " กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ลาดพร้าว 2544
- อาภาพรธณ สุสันหกนก " ความต้องการและการยอมรับการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน ของผู้นำองค์กรศาสนาในจังหวัดชุมพร " วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช 2544
- อรุณ รักธรรม "หน่วยที่ 2 ทฤษฎีองค์การ " ใน **ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนว
ปฏิบัติในการบริหารการศึกษา** หน้า 99 - 100 นนทบุรี มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช 2537
- อุทัย บุญประเสริฐ " การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบการบริหาร
โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน " ใน **เอกสารรายงานการวิจัย** หน้า 14 กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ลาดพร้าว 2543

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาเครื่องมือการศึกษาวิจัย

1. ชื่อ - สกุล อาจารย์ประเสริฐ น้อยโสภณ
 วุฒิการศึกษา ศษ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปกร
 สถานที่ทำงาน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนชุมชนวัดพายทอง สำนักงานการประถมศึกษา
 อำเภอป่าโมก สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง

2. ชื่อ - สกุล อาจารย์อภิสิทธิ์ ภาชนะวรรณ
 วุฒิการศึกษา ค.ม. (บริหารการศึกษา)
 สถานที่ทำงาน หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง
 ประสบการณ์ ศึกษานิเทศก์ 7
 รับผิดชอบ งานประกันคุณภาพการศึกษา

2. ชื่อ - สกุล อาจารย์สมหมาย งามคณะ
 วุฒิการศึกษา ค.ม. (การวัดและประเมินผล)
 สถานที่ทำงาน หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง
 ประสบการณ์ ศึกษานิเทศก์ 7
 รับผิดชอบงานวิจัย และการประเมินผล

ที่ ศธ.1167.040106/พิเศษ (1)

โรงเรียนวัดหนองสองห้อง สปช.
ตำบลม่วงหวาน อำเภอหนองแสง
จังหวัดสระบุรี 18170

13 มีนาคม 2546

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหนองแสง

ด้วยข้าพเจ้า นางเรืองอุไร โกสุม นักศึกษาปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชา
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับการอนุมัติให้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง " การ
มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่
การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแสง) จังหวัดสระบุรี " โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างจาก
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแสง

ดังนั้นจึงขออนุญาตแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูล จากคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ตามโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแสง ทุกโรงเรียน

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นางเรืองอุไร โกสุม)

อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดหนองสองห้อง

ที่ ศธ.1167.040106/พิเศษ (2)

โรงเรียนวัดหนองสองห้อง สปช.
ตำบลม่วงหวาน อำเภอหนองแสง
จังหวัดสระบุรี 18170

14 มีนาคม 2546

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม, แจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน ผู้บริหารโรงเรียน.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการศึกษาวิจัย จำนวน 7 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า นางเรืองอุไร โกสุม นักศึกษาปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชา
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับการอนุมัติให้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง " การ
มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่
การศึกษาที่ 1 (อำเภอหนองแสง) จังหวัดสระบุรี " โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจาก
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแสง

ดังนั้นจึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดกรุณาเสียสละเวลาตอบแบบสอบถาม และ
ติดต่อประสานงาน แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล จากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน
โรงเรียนของท่าน กลุ่มตัวแทนองค์ประกอบละ 1 คน และ ข้าพเจ้าจะมารับแบบสอบถามคืน ใน
วันที่.....เวลา 09.00 - 12.30 น.

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ข้อมูลของท่านเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับ
การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความกรุณาให้ความร่วมมือ ในการเก็บ
ข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณท่านผู้บริหาร มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางเรืองอุไร โกสุม)

อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดหนองสองห้อง

แบบสอบถามเพื่อการศึกษาวิจัย
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอนองแสง)
จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอนองแสง) จังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 2 ตอน

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอนองแสง) จังหวัดสระบุรี

3. แบบสอบถามนี้ มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 32 ข้อ

4. ขอความร่วมมือท่านผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อ ตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ในการนำผลการศึกษาวิจัย ไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีให้มีคุณภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในโอกาสต่อไป ผู้ศึกษาวิจัย ขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อกรปฏิบัติงานและหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ เป็นอย่างยิ่ง

นางเรืองอุไร โกสุม

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน (✓) หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับ ผู้เก็บข้อมูล
1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง	☐
2. อายุ ( ) ต่ำกว่า 30 ปี ( ) 30 - 39 ปี ( ) 40 - 49 ปี ( ) 50 - 59 ปี ( ) 60 ปีขึ้นไป	☐
3. วุฒิการศึกษา ( ) ระดับประถมศึกษา ( ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ( ) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ( ) ระดับอนุปริญญา / ปวส / ปวท ( ) ระดับปริญญาตรี หรือ สูงกว่า	☐
4. อาชีพ ( ) ราชการ / รัฐวิสาหกิจ ( ) ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว ( ) เกษตรกรรม ( ) รับจ้าง ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	☐
5. สภาพการเป็นผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ( ) ผู้แทนผู้ปกครอง ( ) ผู้แทนองค์กรชุมชน ( ) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ( ) ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ( ) ผู้ทรงคุณวุฒิ ( ) ผู้แทนครู ( ) ผู้บริหารสถานศึกษา	☐

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
<p>6. ขนาดสถานศึกษา</p> <p>สถานศึกษาที่ท่านเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่</p> <p>( ) จำนวนนักเรียน 120 คน ลงมา</p> <p>( ) จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 121 - 130 คน</p> <p>( ) จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป</p>	<div data-bbox="1294 331 1489 427" style="border: 1px solid black; width: 122px; height: 43px; margin: 0 auto;"></div>

**ตอนที่ 2 ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความต้องการมีส่วนร่วม ให้ตรงกับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท่าน (ในแต่ละข้อเพียงช่องเดียว) โดยได้กำหนดความต้องการมีส่วนร่วม ไว้ 4 ระดับ ดังนี้

- 1 **ร่วมรับรู้** หมายถึง กรณีที่ท่านต้องการเพียงร่วมรับรู้การดำเนินงานของสถานศึกษา
- 2 **ร่วมปฏิบัติ** หมายถึง กรณีที่ท่านต้องการเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามที่ สถานศึกษา กำหนดเท่านั้น
- 3 **ร่วมวางแผน** หมายถึง กรณีที่ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา
- 4 **ร่วมตัดสินใจ** หมายถึง กรณีที่ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานของสถานศึกษา ตั้งแต่ขั้นการวางแผน การดำเนินงาน การสนับสนุน และการประเมินผล

ตัวอย่าง

ข้อ	รายการ	ความต้องการมีส่วนร่วม				สำหรับ ผู้เก็บข้อมูล
		ร่วม รับรู้	ร่วม ปฏิบัติ	ร่วม วางแผน	ร่วม ตัดสินใจ	
0	การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น				✓	

ความหมาย

ข้อ 0 การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น แสดงว่า ท่านมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในระดับการตัดสินใจ คือ ร่วมตัดสินใจในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนในเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น การดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การให้การสนับสนุน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	ความต้องการมีส่วนร่วม				สำหรับ ผู้วิจัย
		ร่วม รับรู้	ร่วม ปฏิบัติ	ร่วม วางแผน	ร่วม ตัดสินใจ	
1.	การกำหนดนโยบายและการวางแผน เสนอปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย					☐
2.	การกำหนดนโยบายของสถานศึกษา					☐
3.	การจัดทำแผนพัฒนาของสถานศึกษา					☐
4.	การให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาของสถานศึกษา					☐
5.	การจัดทำธรรมนูญของสถานศึกษา					☐
6.	การให้ความเห็นชอบธรรมนูญของสถานศึกษา					☐
7.	การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา					☐
8.	การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา					☐
9.	การสนับสนุน และทรัพยากร การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา					☐
10.	การส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการนำวิทยากร บุคคลภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน					☐
11.	การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับ ผู้ปกครอง และชุมชน					☐
12.	การประสานสัมพันธ์กับองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน					☐
13.	การประสานงานกับองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น					☐

ข้อ	รายการ	ความต้องการมีส่วนร่วม				สำหรับ ผู้วิจัย
		ร่วม รับรู้	ร่วม ปฏิบัติ	ร่วม วางแผน	ร่วม ตัดสินใจ	
14.	การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ					☐
15.	การส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน					☐
16.	ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน					☐
17.	การดำเนินงาน ร่วมและสนับสนุนการดำเนินการจัดทำข้อมูลเด็กในเขตบริการ					☐
18.	ดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดูแลเด็กพิการเด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ					☐
19.	เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ และบริหารทั่วไป					☐
20.	การให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น					☐
21.	แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน					☐
22.	การปฏิบัติการและดำเนินการอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของ สถานศึกษา					☐

ข้อ	รายการ	ความต้องการมีส่วนร่วม				สำหรับ ผู้วิจัย
		ร่วม รับรู้	ร่วม ปฏิบัติ	ร่วม วางแผน	ร่วม ตัดสินใจ	
23.	การช่วยเหลือแก้ปัญหา และส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร อย่างมีคุณภาพ					☐
24.	ดำเนินการให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน ตามแผนของสถานศึกษา ตลอดจนร่วมเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับภารกิจของสถานศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ					☐
25.	การกำกับ ติดตาม และประเมินผล การกำกับติดตาม การดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา					☐
26.	การประเมินผล แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา					☐
27.	การประเมินผล แผนพัฒนาของสถานศึกษา					☐
28.	การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา					☐
29.	การให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน					☐
30.	การร่วมกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินตนเอง และประเมินภายนอกของสถานศึกษา					☐
31.	การนำผลการประเมินมาพัฒนา และปรับปรุงการบริหารในสถานศึกษา					☐
32.	การปรับปรุงแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผลการประเมิน					☐

แบบสอบถามเพื่อการศึกษาวิจัย
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอนองแสง)
จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอนองแสง) จังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 2 ตอน
2. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 (อำเภอนองแสง) จังหวัดสระบุรี
3. แบบสอบถามนี้ มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้
 ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ
 ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 32 ข้อ
4. ขอความร่วมมือท่านผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อ ตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ในการนำผลการศึกษาวิจัย ไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีให้มีคุณภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในโอกาสต่อไป ผู้ศึกษาวิจัย ขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานและหน่วยงานของท่านแต่ประการใด
 ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ เป็นอย่างยิ่ง

นางเรืองอุไร โกสุม

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน (✓) หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับ ผู้เก็บข้อมูล
1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง	☐
2. อายุ ( ) ต่ำกว่า 30 ปี ( ) 30 - 39 ปี ( ) 40 - 49 ปี ( ) 50 - 59 ปี ( ) 60 ปีขึ้นไป	☐
3. วุฒิการศึกษา ( ) ระดับประถมศึกษา ( ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ( ) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ( ) ระดับอนุปริญญา / ปวส / ปวท ( ) ระดับปริญญาตรี หรือ สูงกว่า	☐
4. อาชีพ ( ) รัฐบาล / รัฐวิสาหกิจ ( ) ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว ( ) เกษตรกรรม ( ) รับจ้าง ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	☐
5. สภาพการเป็นผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ( ) ผู้แทนผู้ประกอบการ ( ) ผู้แทนองค์กรชุมชน ( ) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ( ) ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ( ) ผู้ทรงคุณวุฒิ ( ) ผู้แทนครู ( ) ผู้บริหารสถานศึกษา	☐

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
<p>6. ขนาดสถานศึกษา</p> <p>สถานศึกษาที่ท่านเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่</p> <p>( ) จำนวนนักเรียน 120 คน ลงมา</p> <p>( ) จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 121 - 130 คน</p> <p>( ) จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป</p>	<div data-bbox="1294 331 1489 427" style="border: 1px solid black; width: 122px; height: 43px; margin: 0 auto;"></div>

**ตอนที่ 2 ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความต้องการมีส่วนร่วม ให้ตรงกับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท่าน (ในแต่ละข้อเพียงช่องเดียว) โดยได้กำหนดความต้องการมีส่วนร่วม ไว้ 4 ระดับ ดังนี้

- 1 **ร่วมรับรู้** หมายถึง กรณีที่ท่านต้องการเพียงร่วมรับรู้การดำเนินงานของสถานศึกษา
- 2 **ร่วมปฏิบัติ** หมายถึง กรณีที่ท่านต้องการเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามที่ สถานศึกษา กำหนดเท่านั้น
- 3 **ร่วมวางแผน** หมายถึง กรณีที่ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา
- 4 **ร่วมตัดสินใจ** หมายถึง กรณีที่ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานของสถานศึกษา ตั้งแต่ขั้นการวางแผน การดำเนินงาน การสนับสนุน และการประเมินผล

ตัวอย่าง

ข้อ	รายการ	ความต้องการมีส่วนร่วม				สำหรับ ผู้เก็บข้อมูล
		ร่วม รับรู้	ร่วม ปฏิบัติ	ร่วม วางแผน	ร่วม ตัดสินใจ	
0	การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น				✓	

ความหมาย

ข้อ 0 การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น แสดงว่า ท่านมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในระดับการตัดสินใจ คือ ร่วมตัดสินใจในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนในเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น การดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การให้การสนับสนุน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	ความต้องการมีส่วนร่วม				สำหรับ ผู้วิจัย
		ร่วม รับรู้	ร่วม ปฏิบัติ	ร่วม วางแผน	ร่วม ตัดสินใจ	
1.	การกำหนดนโยบายและการวางแผน เสนอปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย					☐
2.	การกำหนดนโยบายของสถานศึกษา					☐
3.	การจัดทำแผนพัฒนาของสถานศึกษา					☐
4.	การให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาของสถานศึกษา					☐
5.	การจัดทำธรรมนูญของสถานศึกษา					☐
6.	การให้ความเห็นชอบธรรมนูญของสถานศึกษา					☐
7.	การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถาน ศึกษา					☐
8.	การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของ สถานศึกษา					☐
9.	การสนับสนุน และทรัพยากร การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา					☐
10.	การส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการนำวิทยากร บุคคลภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน					☐
11.	การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับ ผู้ปกครอง และชุมชน					☐
12.	การประสานสัมพันธ์กับองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน					☐
13.	การประสานงานกับองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น					☐

ข้อ	รายการ	ความต้องการมีส่วนร่วม				สำหรับ ผู้วิจัย
		ร่วม รับรู้	ร่วม ปฏิบัติ	ร่วม วางแผน	ร่วม ตัดสินใจ	
14.	การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ					☐
15.	การส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน					☐
16.	ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน					☐
17.	การดำเนินงาน ร่วมและสนับสนุนการดำเนินการจัดทำข้อมูลเด็กในเขตบริการ					☐
18.	ดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดูแลเด็กพิการเด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ					☐
19.	เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ และบริหารทั่วไป					☐
20.	การให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น					☐
21.	แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน					☐
22.	การปฏิบัติการและดำเนินการอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของ สถานศึกษา					☐

ข้อ	รายการ	ความต้องการมีส่วนร่วม				สำหรับ ผู้วิจัย
		ร่วม รับรู้	ร่วม ปฏิบัติ	ร่วม วางแผน	ร่วม ตัดสินใจ	
23.	การช่วยเหลือแก้ปัญหา และส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร อย่างมีคุณภาพ					☐
24.	ดำเนินการให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน ตามแผนของสถานศึกษา ตลอดจนร่วมเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับภารกิจของสถานศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ					☐
25.	การกำกับ ติดตาม และประเมินผล การกำกับติดตาม การดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา					☐
26.	การประเมินผล แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา					☐
27.	การประเมินผล แผนพัฒนาของสถานศึกษา					☐
28.	การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา					☐
29.	การให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน					☐
30.	การร่วมกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินตนเอง และประเมินภายนอกของสถานศึกษา					☐
31.	การนำผลการประเมินมาพัฒนา และปรับปรุงการบริหารในสถานศึกษา					☐
32.	การปรับปรุงแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผลการประเมิน					☐

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางเรืองอุไร โกสุม
วัน เดือน ปีเกิด	5 เมษายน 2504
สถานที่เกิด	อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี
ประวัติการศึกษา	คุรุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนวัดหนองสองห้อง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี
ตำแหน่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดหนองสองห้อง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี